

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СЛОВАЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

Буднікова Л.Т., Петріца Н.М.

**ПЕРЕКЛАД СЛОВАЦЬКОЇ СУСПІЛЬНО-
ПОЛІТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ:**

навчальний посібник для студентів 1 курсу ОП магістр галузі знань 03 «Гуманітарні науки» спеціальності 035 «Філологія» спеціалізації 035.036. «Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша - словацька»

УДК 811.162.4
ББК Ш 141.52-930
Б-90

Буднікова Л.Т., Петріца Н.М. Переклад словацької суспільно-політичної термінології: навчальний посібник для студентів 1 курсу ОП магістр галузі знань 03 «Гуманітарні науки» спеціальності 035 «Філологія» спеціалізації 035.036. «Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша - словацька». Ужгород, 2023. 51 с.

Упорядники: к.ф.н., доц. Буднікова Л.Т., к.ф.н., доц. Петріца Н.М.

Рецензенти: к.філол.н., доц. Ю. В. Юсип-Якимович, доцент кафедри словацької філології ДВНЗ «УжНУ»
к.філол.н., доц. О. Л. Мадяр, доцент Інституту центральноєвропейських студій філософського факультету Пряшівського університету (Словаччина)

Обговорено і затверджено на засіданні кафедри словацької філології
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
«10» лютого 2023 р., протокол №5.

Рекомендовано до друку Вченою радою філологічного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
«20» лютого 2023 р., протокол № 5.

OBSAH

ÚVOD	4
1. PARLAMENT SLOVENSKEJ REPUBLIKY	5
2. PREZIDENT SLOVENSKEJ REPUBLIKY	8
3. VLÁDA SLOVENSKEJ REPUBLIKY	10
4. ÚSTAVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY A ŠTÁTNE SYMBOLY	13
5. MEDZINÁRODNÉ ORGANIZÁCIE	16
6. ORGANIZÁCIA SPOJENÝCH NÁRODOV	20
7. MEDZINÁRODNÝ SÚDNY DVOR (MSD)	24
8. SEVEROATLANTICKÁ ALIANCIA – NATO	27
9. EURÓPSKA ÚNIA	29
10. EURÓPSKA KOMISIA A EURÓPSKY PARLAMENT	32
11. EURÓPSKA RADA	35
12. ŠTÁTNE ORGÁNY PRE MEDZINÁRODNÉ STYKY	38
13. ZEMEPIS SLOVENSKA	41
14. ŽIVOTNÉ PROSTREDIE	43
15. NÁRODNÉ HOSPODÁRSTVO A SVETOVÉ HOSPODÁRSTVO	46
ZOZNAM LITERATÚRY	51

ÚVOD

Spoločensko-politické termíny sa vyznačujú systémovosťou, jednoznačnosťou, ustálenosťou a formalizovanosťou.

Prekladateľ zo slovenčiny do ukrajinčiny a naopak si musí všímať všetky zvláštnosti spoločensko-politických textov, charakteristické pre slovenčinu a ukrajinčinu. Pre spoločensko-politický text sú charakteristické jednoduché a pochopiteľné termíny, krátke výrazy, zvraty a veľmi málo interpunkčných znamienok. Pri preklade takýchto textov treba mať na zreteli presné a jednoduché vyjadrenie myšlienky, bez zbytočného nahromadenia zložitých syntaktických konštrukcií.

Preto vzniká potreba výučby spoločensko-politickej terminológie a precvičovania prekladu spoločensko-politických textov zo strany študentov slovakistov.

Táto príručka je určená pre poslucháčov slovakistiky Užhorodskej národnej univerzity a všetkým, kto má záujem o preklad spoločensko-politickej terminológie. Obsahuje 15 tém so spoločensko-politickou tematikou.

Každá téma obsahuje texty, slovensko-ukrajinský slovník a cvičenia určené na preklad zo slovenčiny do ukrajinčiny a naopak.

Príručka obsahuje aj krátke slovensko-ukrajinské slovníky, v ktorých je viac ako 1000 termínov a terminologických spojení.

Textová príručka si kladie za cieľ pomôcť študentom pri správnom používaní odborných termínov a preklade spoločensko-politických textov zo slovenčiny do ukrajinčiny a naopak.

1. PARLAMENT SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Slovenským parlamentom je v zmysle Ústavy SR Národná rada Slovenskej republiky (NR SR) ako jediný ústavodarný a zákonodarný orgán SR. Výlučnému postaveniu Národnej rady SR na úseku zákonodarnej činnosti zodpovedá aj

skutočnosť, že Národná rada SR je koncipovaná ako stále zasadajúci orgán.

Národná rada má 150 poslancov, ktorí sú volení vo voľbách. Volebné právo je všeobecné, rovné, priame a s tajným hlasovaním, t. j. Národná rada je priamo voleným orgánom. Za poslanca možno zvoliť občana, ktorý má volebné právo, dosiahol vek 21 rokov a má trvalý pobyt na

území SR.

Na čele Národnej rady SR stojí predseda Národnej rady SR, ktorého volí a odvoláva v tajnom hlasovaní Národná rada SR nadpolovičnou väčšinou hlasov všetkých poslancov.

Predseda NR SR zastupujú podpredsedovia NR SR, ktorých tiež volí a odvoláva NR SR tajným hlasovaním nadpolovičnou väčšinou hlasov všetkých poslancov. Ústava SR nestanovuje počet podpredsedov, ktorých má Národná rada voliť.

Predseda a podpredsedovia NR SR sú zodpovední NR SR a ostávajú vo funkciách aj po uplynutí volebného obdobia, kým si nová Národná rada nezvolí svojich funkcionárov.

Významné miesto v činnosti Národnej rady SR majú jej výbory. Výbory sú iniciatívne a kontrolné orgány zriadené z poslancov NR SR. Ich predsedov volí NR SR tajným hlasovaním. Všetky dôležité otázky pred ich zaradením na schôdzu parlamentu predtým prerokujú vecne príslušné výbory.

Ústava SR stanovuje 4-ročné volebné obdobie NR SR. V zmysle čl. 102, písmeno d) Ústavy disponuje prezident právom rozpustiť Národnú radu SR. Môže (t. j. nemusí) tak urobiť len v jednom prípade, ak Národná rada SR tri razy do 6 mesiacov neschváli programové vyhlásenie vlády SR. Po rozpustení NR SR je predseda NR povinný vyhlásiť nové voľby najneskôr do 30 dní.

SLOVNÍK

disponovať – розпоряджатися

funkcia – 1. функція; 2. посада

funkcionár - посадовець

hlas - голос

koncipovaný – який складається

nadpolovičná väčšina hlasov - переважна більшість голосів

Národná rada SR - Національна рада Словацької Республіки
občan - громадянин
obdobie - період
počet - кількість
podpredseda – заступник голови
poslanec - депутат
postavenie – позиція, положення
predseda - голова
prerokúvať – обговорювати
prípád - випадок
riadiť - керуватися
schôdza - зустріч
skutočnosť - реальність
stále zasadajúci orgán - постійно засідаючий (діючий) орган
tajné hlasovanie - таємне голосування
trvalý pobyt - постійне проживання
uplynutí - закінчення терміну дії
úsek – відрізок
ústavodarný - конституційний
Ústavodarný a zákonodarný orgán - Конституційно-законодавчий орган
väčšina - більшість
voľby - вибори
volebné obdobie - період виборів
volebné právo - виборче право
volebný - виборчий
voliť a odvolávať - обирати та відкликати
všeobecný - загальний
výbor - комітет
vyhlásenie vlády - декларація уряду
významné miesto - важливе місце
zákonodarná činnosť - законодавча діяльність
zákonodarný orgán - законодавчий орган
zasadajúci orgán – засідаючий орган
zastupovať – представляти
zvoliť - обрати

1. Preložte do ukrajinčiny.

Ústavodarný a zákonodarný orgán, predseda, ústava, voľby, tajné hlasovanie, poslanec, Národná rada SR, volebné obdobie, otázka, prípad, zvoliť, občan, zákonodarná činnosť, funkcionár, postavenie, dôležité otázky, podpredseda, trvalý pobyt, voliť a odvolávať, počet, nadpolovičná väčšina hlasov, volebné právo, uplynutie, vyhlásenie vlády, úsek, významné miesto, výbor, schôdza, riadiť, skutočnosť, stále zasadajúci orgán, všeobecný, funkcia, disponovať.

2. Preložte do slovenčiny.

Законодавча діяльність, таємне голосування, виборчий період, уряд Словацької Республіки, вибори, випадок, кількість, право, парламент, постійне місце проживання, комітети, президент, оголосити нові вибори, діяльність, голова, заступник голови, конституційний орган, обирати і відкликати, розпустити парламент, виборче право, громадянин, депутат, законодавча діяльність, засідання парламенту, посада, обговорювати, питання, обрати.

3. Doplňte y/ý, i/í.

1. V_znamné miesto v činnost_ Národnej rad_ SR majú jej v_bor_. 2. Po rozpusten_ NR SR je predseda NR povinn_ v_hlás_ť nové voľb_ najneskôr do 30 dn_. 3. Predseda a podpredsedovia NR SR sú zodpovedn_ NR SR a ostávajú vo funkciách aj po uplynut_ volebného obdobia. 4. V_bor_ sú iniciat_vne a kontrolné orgán_ zriaďované z poslancov NR SR. 5. Ich predsedov vol_ NR SR tajn_m hlasovan_m. 6. Všetky dôležité otázk_ pred ich zaraden_m na schôdzu parlamentu predt_m prerokujú vecne príslušné výbor_. 7. Za poslanca možno zvol_ť občana, ktor_ má volebné právo, dosiahol vek 21 rokov a má trval_ pob_t na území SR.

4. Slová v zátvorkách dajte do správneho tvaru.

Výlučnému (postavenie) Národnej (rada) SR na (úsek) zákonodarnej (činnosť) zodpovedá aj skutočnosť, že Národná (rada) SR je koncipovaná ako stále zasadajúci orgán. Slovenským (parlament) je v zmysle (Ústava) SR Národná rada Slovenskej republiky ako jediný ústavodarný a zákonodarný orgán SR. (Predseda) NR SR zastupujú (podpredseda) NR SR, ktorých tiež (voliť) a odvoláva NR SR tajným (hlasovanie) nadpolovičnou (väčšina) hlasov všetkých (poslanec). Predseda a (podpredseda) NR SR sú zodpovední NR SR a ostávajú vo (funkcia) aj po (uplynutie) volebného (obdobie), kým si nová Národná rada nezvolí svojich (funkcionár).

5. Vyhľadajte ukrajinský preklad.

1. Národná rada má 150 poslancov, ktorí sú volení vo voľbách.	A) На чолі Національної ради СР стоїть голова Національної ради СР.
2. Národná rada Slovenskej republiky (NR SR) je jediný ústavodarný a zákonodarný orgán SR.	Б) Після розпуску Національної ради Словацької Республіки голова НР повинен оголосити нові вибори.
3. Na čele Národnej rady SR stojí predseda Národnej rady SR.	В) Національна рада має 150 депутатів, які обираються на виборах.
4. Za poslanca možno zvoliť občana, ktorý má volebné právo, dosiahol vek 21 rokov a má trvalý pobyt na území SR.	Г) Конституцією не встановлюється кількість заступників голови, яких повинна обрати Національна рада.
5. Ústava SR nestanovuje počet	Д) Депутатом може бути обраний

podpredsedov, ktorých má Národná rada voliť.	громадянин, який має виборче право, досяг 21 року і постійно живе на території СР.
6. Po rozpustení NR SR je predseda NR povinný vyhlásiť nové voľby.	Е) Національна рада Словацької Республіки – єдиний конституційний і законодавчий орган СР.

2. PREZIDENT SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Hlavou Slovenskej republiky je prezident. Prezident reprezentuje Slovenskú republiku navonok i dovnútra a svojim rozhodovaním zabezpečuje riadny chod ústavných orgánov. Prezident vykonáva svoj úrad podľa svojho svedomia a presvedčenia a nie je viazaný príkazmi.

Prezidenta volia občania Slovenskej republiky v priamych voľbách tajným hlasovaním na päť rokov. Právo voliť prezidenta majú občania, ktorí majú právo voliť do Národnej rady Slovenskej republiky.

Za prezidenta je zvolený kandidát, ktorý získa nadpolovičnú väčšinu platných hlasov oprávnených voličov. Ak ani jeden z kandidátov nezíska potrebnú väčšinu hlasov voličov, koná sa do 14 dní druhé kolo volieb. Do druhého kola volieb postupujú tí dvaja kandidáti, ktorí získali

najväčší počet platných hlasov. V druhom kole volieb je za prezidenta zvolený ten kandidát, ktorý získal najväčší počet platných hlasov zúčastnených voličov.

Za prezidenta možno zvoliť každého občana Slovenskej republiky, ktorý je voliteľný za poslanca Národnej rady Slovenskej republiky a v deň voľby dosiahol vek 40 rokov.

Tá istá osoba môže byť zvolená za prezidenta najviac v dvoch po sebe nasledujúcich obdobiach.

Voľbu prezidenta vyhlasuje predseda Národnej rady Slovenskej republiky tak, aby sa prvé kolo volieb uskutočnilo najneskôr 60 dní pred uplynutím funkčného obdobia úradujúceho prezidenta.

Prezident skladá pred Národnou radou Slovenskej republiky do rúk predsedu Ústavného súdu Slovenskej republiky sľub.

Prezidenta možno stíhať iba za úmyselné porušenie ústavy alebo za vlastizradu. Obžalobu na prezidenta podáva v takomto prípade Národná rada SR a o obžalobe rozhoduje Ústavný súd SR.

SLOVNÍK

druhé kolo volieb – другий тур виборів
funkčné obdobie - термін повноважень
Národná rada Slovenskej republiky – Національна рада Словацької республіки
oprávnený volič - виборець
porušenie ústavy – порушення конституції
poslanec – член парламенту
predseda - голова
presvedčenie - переконання
prezident - президент
priame voľby – прямі вибори
reprezentovať - представляти
rozhodovanie – прийняття рішень
sľub - обіцянка
stíhať - переслідувати
svedomie - совість
tajné hlasovanie – таємне голосування
uskutočnit' – проведення
Ústava - конституція
Ústavný súd Slovenskej republiky – Конституційний суд Словацької республіки
vlastizrada – державна зрада
volebné obdobie – період виборів
volit' - обирати
vyhlasovať - проголошувати
obžaloba - обвинувачення

1. Preložte do ukrajinčiny.

Priame voľby, prezident, reprezentovať, volič, občan, rozhodovanie, svedomie, presvedčenie, vyhlasovať, nadpolovičná väčšina platných hlasov, tajné hlasovanie, oprávnený volič, druhé kolo, uskutočnit', volebné obdobie, vyhlasovať, predseda, Ústavný súd Slovenskej republiky, obžaloba, sľub, ústava, stíhať, funkčné obdobie, porušenie ústavy, Národná rada Slovenskej republiky, poslanec, vlastizrada.

2. Preložte do slovenčiny.

Громадянин, вибори, вирішувати, конституція, таємне голосування, більшість, виборець, перший тур, голос, депутат, обрати, президент, Конституційний суд, присяга, отримати, зрада батьківщини, голосування, переконання, голова, навмисно, карати, оголосити, скласти присягу, дійсний голос.

3. Doplňte y/ý, i/i.

Za prezidenta je zvolen_ kandidát, ktor_ z_ska nadpolovičnú väčšinu platn_ch hlasov oprávnen_ch vol_čov. Ak ani jeden z kandidátov nez_ska potrebnú väčšinu hlasov voličov, koná sa do 14 dní druhé kolo volieb. Do druhého kola volieb postupujú t_ dvaja kandidát_, ktor_ z_skal_ najväčš_ počet platn_ch hlasov. V druhom kole volieb je za prezidenta zvolen_ ten kandidát, ktor_ z_skal najväčš_ počet platn_ch hlasov zúčastnen_ch vol-čov.

4. Doplňte vetu.

1. Za prezidenta možno _____ (dovoliť, zvoliť, odvoliť) každého občana Slovenskej republiky, ktorý je voliteľný za _____ (občan, poslanec, prezident) Národnej rady Slovenskej republiky a v deň voľby _____ (dosiahnuť, mať, uskutočniť) vek 40 rokov.

2. Voľbu prezidenta _____ (vyhlasovať, vyberať, uskutočňovať) predseda Národnej rady Slovenskej republiky.

3. Prezident _____ (robiť, skladať, mať, vhlasovať) pred Národnou radou Slovenskej republiky do rúk predsedu Ústavného súdu Slovenskej republiky sľub.

4. Prezidenta _____ (vyberať, voliť, odvolávať) občania Slovenskej republiky v priamych voľbách tajným hlasovaním na päť rokov.

5. Povedzte po slovensky

Главою держави є президент –
Громадянин Словацької Республіки –
Таємне голосування –
Вибори президента –
Конституційний суд Словацької Республіки –
Складати присягу –
Другий тур виборів –
Конституційні органи –

3. VLÁDA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Ústavná charakteristika vlády je obsiahnutá v čl. 108 Ústavy SR „Vláda Slovenskej republiky je najvyšším výkonným orgánom moci“.

Za predsedu resp. člena vlády môže byť vymenovaný len občan SR, ktorý je voliteľný do Národnej rady SR.

Ústava SR upravuje pomerne podrobne proces konštituovania vlády. Prvým krokom v tomto smere je menovanie predsedu vlády prezidentom SR.

Ostatných členov vlády potom prezident menuje na návrh dezignovaného predsedu vlády a zároveň ich poverí riadením ministerstiev.

Po vymenovaní skladajú členovia vlády Ústavou predpísaný sľub do rúk prezidenta. Po zložení sľubu sa vláda ujíma svojich ústavných právomocí, ale ešte nie je plne legitímna vláda je totiž povinná

do 30 dní po svojom vymenovaní predstúpiť pred Národnú radu SR, predložiť jej svoj program a požiadať ju o vyslovenie dôvery.

V prípade, že program vlády nebude Národnou radou SR schválený a teda vláde nebude vyslovená dôvera, je prezident republiky povinný vládu odvolať. K ukončeniu plných moci vlády ako celku môže dôjsť z nasledovných dôvodov:

1) podaním demisie po ustanovujúcej schôdzi novozvolenej Národnej rady SR. Demisia je v takomto prípade obligatórna a prezident ju musí prijať.

2) podaním demisie počas volebného obdobia. Prezident takúto demisiu nemusí prijať. Ak ju prijme, poverí vládu vykonávaním jej funkcie až do vymenovania novej vlády.

3) vyslovením nedôvery vláde Národnou radou SR. V takomto prípade je prezident povinný vládu odvolať.

4) odmietnutím žiadosti vlády o vyslovenie dôvery Národnou radou SR. Aj v takomto prípade je prezident povinný vládu odvolať.

5) podaním demisie predsedu vlády. Podanie demisie predsedu vlády má rovnaké právne účinky akoby podala demisiu vláda ako celok.

6) vyslovením nedôvery predsedovi vlády Národnou radou SR. V tom prípade je prezident povinný ho odvolať, čo má za následok odstúpenie vlády ako celku.

7) odvolaním predsedu vlády prezidentom republiky.

SLOVNÍK

celok - цілий

dôvod - причина

moc - сила

následok - результат

návrh - пропозиція

novozvolený - новообраний

odmietnuť žiadosť – відмовити в проханні

odvolať – скасувати, відкликати

plná moc - довіреність

podat' demisiu – піти у відставку
poverit' – доручити, уповноважити
poverit' vládu – уповноважити уряд
povinný – обов'язковий
právnny účinok – юридична дія
predložit' – представити
predseda - голова
predseda vlády – прем'єр-міністр
prípad – випадок
schôdza – засідання
ukončenie – закінчення
Ústava – Конституція
ústavné právomoci – конституційні повноваження
vláda – уряд
volebné obdobie – період виборів
voliteľný – необов'язковий
vykonávat' funkciu – перебувати на посаді
výkonný orgán – виконавча влада
vymenovanie - призначення
vyslovit' nedôveru – висловити недовіру
zložit' sľub – скласти присягу

1. Preložte do ukrajinčiny.

Ústava, vláda, podat' demisiu, vyslovit' nedôveru, predseda vlády, odvolať, prípad, návrh, obsiahnutý, volebné obdobie, povinný, právnny účinok, celok, schôdza, novozvolený, zloženie sľubu, poverit' vládu, vykonávat' funkciu, vymenovanie, odmietnut' žiadosť, následok, poverit', zároveň, plná moc, ukončenie, predložit', dôvod, predseda, výkonný orgán, moc, voliteľný, ústavné právomoci.

2. Preložte do slovenčiny.

Уряд, відкликати, голова уряду, висловити недовіру, випадок, правова дія, відкликати, відставка, складання присяги, уповноважити, призначити, причина, уповноваження, відкликати голову уряду, сила, ціле, однаковий, виборчий період, програма, засідання Національної ради, закінчення, призначення уряду, міністерство, новообраний уряд, влада.

3. Doplňte y/ý, i/í.

Po v_menovan_ skladajú členovia vlád_ Ústavou predp_san_ sľub do rúk prezidenta. Po zložen_ sľubu sa vláda uj_ma svoj_ch ústavn_ch právomoc_. Za predsedu resp. člena vlád_ môže b_ť v_menovan_ len občan SR, ktor_ je voliteľn_ do Národnej rad_ SR. Ostatn_ch členov vlád_ potom prezident menuje na návrh dezignovaného predsedu vlád_ a zároveň ich pover_ riaden_m ministerstiev.

V pr_pade, že program vlád_ nebude Národnou radou SR schválen_ a teda vláde nebude v_slovená dôvera, je prezident republik_ povinn_ vládu odvolať.

4. Preložte do slovenčiny.

Головою або членом уряду може бути призначений лише громадянин Словацької Республіки, який обраний до Національної Ради СР. Конституційна характеристика уряду вміщена в ст. 108 Конституції СР «Уряд Словацької Республіки – найвищий орган виконавчої влади». Після призначення члени уряду складають присягу, передбачену Конституцією.

4. ÚSTAVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY A ŠTÁTNE SYMBOLY

Ústava Slovenskej republiky schválená Slovenskou národnou radou 1. septembra 1992. Skladá sa z preambuly a deviatich hláv. Jej štruktúra je nasledovná:

- Preambula,
- Základné ustanovenia, štátne symboly a hlavné mesto Slovenskej republiky (Prvá hlava)
- Základné práva a slobody (Druhá hlava),
- Hospodárstvo Slovenskej republiky a Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky (Tretia hlava),
- Územná samospráva (Štvrtá hlava),
- Zákonodarná moc (Piata hlava),
- Výkonná moc (Šiesta hlava),
- Súdna moc (Siedma hlava),
- Prokuratúra Slovenskej republiky (Ôsma hlava),
- Prechodné a záverečné ustanovenie (Deviata hlava).

Medzi základné vonkajšie znaky suverenity štátu patria **štátne symboly**, ktorými sú štátny znak, štátna vlajka, štátna pečať a štátna hymna.

Štátny znak Slovenskej republiky tvorí na červenom ranogotickom štíte dvojité strieborné kríž vztýčený na strednom vyvýšenom vršku modreho trojvršia. Driek a ramená kríža sú na koncoch rozšírené a vhlbené, vrchy sú oblé.

Štátny znak používajú: Národná banka SR a Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky, prezident SR a Kancelária prezidenta SR, vláda SR, ministerstvá a iné orgány štátnej správy SR, Najvyšší

kontrolný úrad, prokuratúra, sudy a Ústavný súd, notári, diplomatické misie, stále misie a konzulárne úrady vlády SR, ozbrojené sily, bezpečnostné zbory a Zbor požiarnej ochrany, štátne školy, na svoje označenie fyzické a právnické osoby, ktoré reprezentujú SR na oficiálnych medzinárodných podujatiach.

Štátna vlajka Slovenskej republiky sa skladá z troch rovnako širokých pozdĺžnych pruhov – bieleho, modrého a červeného, ktoré sú usporiadané pod sebou. Tieto farby boli roku 1848 vyhlásené štúrovcami za národné. Na prednej polovici listu štátnej vlajky je umiestnený štátny znak.

Okrúhly tvar **štátnej pečate** zodpovedá európskym tradíciám, ktorých korene siahajú do stredoveku. Jej priemer dosahuje 45 mm. V strede pečate je vyobrazený štátny znak (jeho farby sú vyznačené heraldickým šrafovaním), okolo neho je kruhopis s názvom republiky a lipový lístok – symbol slovanstva. Štátna pečať sa používa na origináloch listiny ústavy, ústavných znakov, medzinárodných zmlúv, poverovacích listín diplomatických zástupcov a pod.

Pečatidlo štátnej pečate uschováva prezident republiky.

Štátnu hymnu Slovenskej republiky tvoria prvé dve slohy piesne *Nad Tatrou sa blýska*.

Nad Tatrou sa blýska,
hromy divo bijú,
zastavme ich, bratia,
ved' sa ony stratia, Slováci ožijú.

To Slovensko naše
Posiaľ tvrdo spalo,
ale blesky hromu
vzbudzujú ho k tomu,
aby sa prebralo.

SLOVNÍK

hlavné mesto - столиця

hospodárska prosperita- економічне процвітання

hospodárstvo Slovenskej republiky - економіка Словацької Республіки

kultúrne dedičstvo - культурна спадщина

lipový lístok – липовий листок

listiny ústavy – конституційні документи

medzinárodná zmluva – міжнародна угода

modrý - синій

najvyšší kontrolný úrad – вища контрольна палата

národné bytie - національне буття

pečatidlo štátnej pečate – державна печатка

poverovacia listina diplomatických zástupcov – вірча грамота дипломатичних представників
práva národov - права народів
právnická osoba - юридична особа
preambula –преамбула
prechodné a záverečné ustanovenie – перехідне та кінцеве положення
prokuratúra – прокуратура
ranogotické - рання готика
rozšířený - розширений
sebaurčenie - самовизначення
stáročné skúsenosti - багатолітній досвід
súdna moc – судова влада
štátna vlajka – державний прапор
štátne symboly - державні символи
štátna škola – державна школа
štátna pečať - державна печатка
štátna hymna - державний гімн
štátny znak – державний герб
trojvršie – три вершини
uplatňovanie – застосування
ústavný znak – конституційна ознака
uzemná samospráva– територіальне самоврядування
základné práva a slobody – основні права та свободи
zbor požiarnej ochrany – корпус пожежної охорони
územná samospráva - територіальне самоврядування
výkonná moc – виконавча влада
základné ustanovenia - основні положення
zákonodarná moc – законодавча влада
záruka slobodného života - гарантія вільного життя
v záujme trvalej mierovej spolupráce - в інтересах постійного мирного співробітництва

1. Preložte do ukrajinčiny.

Územná samospráva, zákonodarná moc, výkonná moc, súdna moc, prokuratúra Slovenskej republiky, prechodné a záverečné ustanovenie, Najvyšší kontrolný úrad, Hospodárstvo Slovenskej republiky, štátna vlajka Slovenskej republiky, štátny znak Slovenskej republiky, Ústavný súd, štátna hymna Slovenskej republiky.

2. Preložte do slovenčiny.

Виконавча влада, законодавча влада, державний герб, конституційний суд, державний прапор, територіальне самоврядування, судова влада, прокуратура, державний гімн, прикінцеві положення.

3. Preložte preambulu Ústavy SR do ukrajinčiny.

PREAMBULA

My, národ slovenský, pamätajúc na politické a kultúrne dedičstvo svojich predkov a na stáročné skúsenosti zo zápasov o národné bytie a vlastnú štátnosť, v zmysle cyrilo-metodského duchovného dedičstva a historického odkazu Veľkej Moravy, vychádzajúc z prirodzeného práva národov na sebaurčenie, spoločne s príslušníkmi národnostných menšín a etnických skupín žijúcich na území Slovenskej republiky, v záujme trvalej mierovej spolupráce s ostatnými demokratickými štátmi, usilujúc sa o uplatňovanie demokratickej formy vlády, záruk slobodného života, rozvoja duchovnej kultúry a hospodárskej prosperity, teda my, občania Slovenskej republiky, uznášame sa prostredníctvom svojich zástupcov na tejto ústave:

4. Preložte do slovenčiny.

Конституція – основний державний документ (закон), який визначає державний устрій, порядок і принципи функціонування представницьких, виконавчих та судових органів влади, виборчу систему, права й обов'язки держави, суспільства та громадян. Інші закони держави, як правило, спираються на конституцію.

Залежно від того, як об'єктивно виражена воля законодавця, розрізняються дві групи конституцій: писані й неписані. Писані конституції складені у вигляді юридичних документів, та в свою чергу поділяються на кодифіковані (єдиний акт у систематизованій формі) та некодифіковані (сукупність кількох документів). Більшість держав світу, в тому числі Україна, має писані кодифіковані конституції. Прикладами некодифікованих конституцій є конституції Ізраїлю та Швеції. Неписані конституції становлять рідкісний виняток. До них умовно можна віднести конституції Великої Британії, Нової Зеландії та Канади, де крім писаних документів є й неписані (конституційні звичаї, судові прецеденти, традиції тощо).

5. MEDZINÁRODNÉ ORGANIZÁCIE

S dynamickým rozvojom Európy a západného sveta, podmieneného a ovplyvneného rozmachom techniky a technológie, nastáva v 19. storočí aj výrazný rozvoj a prehĺbovanie vzájomných vzťahov medzi štátmi. Dochádza ku kvalitatívne novej forme rozvoja mnohostranných medzinárodných a medzištátnych vzťahov založených na spoločných záujmoch v rôznych profilujúcich oblastiach aktivít spoločnosti. Nové oblasti spoločných záujmov sa stali zároveň novými sférami uplatňovania diplomacie. Postupná špecializácia činností spojených so zastupovaním národných záujmov na pôde rozmanitých medzinárodných aktivít vyústila napokon do vzniku nového typu inštitucionálnej

formy multilaterálnych vzťahov - **medzinárodných organizácií**. Zároveň sa začali vytvárať na ich pôde medzinárodné pracovné a zastupiteľské tímy, vrátane stálych oficiálnych reprezentantov jednotlivých členských krajín.

Prvým takýmto príkladom univerzálnej medzivládnej medzinárodnej organizácie je Svetová poštová únia, založená z podnetu Bernskej konferencie v roku 1874.

Prvým podobným usporiadaním politickej povahy bol Stály arbitrážny súd vytvorený v roku 1899 na základe uznesení Prvej haagskej konferencie. Súlad Európy ako ideový základ jej mierového usporiadania žalostne zlyhal v roku 1914. Potreba trvalého zabezpečenia mieru, nielen na európskom kontinente, postaveného na pevnom inštitucionálnom základe sa stala, v zrkadle hrôz prvého globálneho vojnového konfliktu v dejinách ľudstva aktuálnou po skončení prvej svetovej vojny. Americký prezident Woodrow Wilson prišiel s myšlienkou vytvorenia univerzálnej organizácie spravujúcej vzťahy medzi štátmi. Vznikla Liga národov - Spoločenstvo národov. Bohužiaľ, USA sa nestali jej členom a ďalší vývoj odhalil slabiny tohto prvého experimentu.

Po skončení druhej svetovej vojny dochádza k obnoveniu myšlienky vytvorenia celosvetovej univerzálnej organizácie usilujúcej zabrániť vojne a oddanej rozvoju spolupráce medzi národmi a štátmi založenej na mierovom spolunažívaní. Vzniká Organizácia Spojených národov. Z nej, resp. z Charty OSN, odvodili svoj vznik mnohé ďalšie medzivládne organizácie. Dnes jestvuje niekoľko desiatok rôznych celosvetových, nadregionálnych a regionálnych zoskupení, pôsobiacich buď v rámci OSN alebo mimo jej rámca.

Z medzinárodnoprávneho hľadiska sa mnohé tieto organizácie vyvinuli do podoby stálych konferencií. Najtypickejším predstaviteľom takéhoto typu organizácie je práve OSN. Medzinárodné organizácie medzivládnej povahy, ktoré sú subjektom medzinárodného práva, majú vybudované aj diplomatické styky. Členské štáty si pri nich, resp. pri ich sídlach, zriaďujú stále diplomatické zastupiteľstvá - diplomatické misie.

SLOVNÍK

aktivita – активність

členské štáty – держави-члени

medzinárodná organizácia – міжнародна організація

multilaterálne vzťahy – багатосторонні відносини

podmieneny – зумовлений

rozvoj – розвиток

Spoločenstvo národov – Співдружність народів

Stály arbitrážny súd – Постійний арбітражний суд

súlad – згода

tím – команда

zlyhat' – відмовити, не оправдатися

zokupenie – угруповання, об'єднання

1. Preložte do ukrajinčiny.

Medzivládna medzinárodná organizácia, medzinárodnoprávne hľadisko, zokupenie, multilaterálny vzťah, mierové spolunažívanie, členské štáty, celosvetová univerzálna organizácia, Stály arbitrážny súd, Spoločenstvo národov.

2. Preložte do slovenčiny.

Міжнародні міждержавні (міжурядові) організації – це об'єднання держав, створене на основі міжнародного договору для виконання певних цілей, що має систему постійно діючих органів, володіє міжнародною правосуб'єктністю і створена у відповідності з .

Ознаки:

- договірна основа
- наявність певних цілей
- наявність постійної структури
- наявність прав і обов'язків (правосуб'єктність)
- створена у відповідності до міжнародного права
- її членами є держави.

3. Preložte do slovenčiny organizácie, ktorých Ukrajina je členkou.

Організація Об'єднаних Націй
Європейська економічна комісія ООН
Співдружність Незалежних Держав
Європейський банк реконструкції та розвитку
Міжнародний валютний фонд
Партнерство заради миру
Організація з безпеки і співробітництва в Європі
Рада Європи
Центральноєвропейська ініціатива
Рада євроатлантичного партнерства
ГУАМ — Організація за демократію та економічний розвиток
Чорноморський банк торгівлі та розвитку

Організація чорноморського економічного співробітництва
Чорноморська військово-морська група
ЄврАзЕС
Єдиний економічний простір
Ініціатива Баку
Спільнота демократичного вибору
Чорноморський форум за діалог та партнерство ^[en]
Франкофонія
Європейське енергетичне співтовариство
Світова організація торгівлі
Центрально-Азіатське співробітництво
Пакт стабільності для Південно-Східної Європи ^[5]
Ініціатива співробітництва в Південно-Східній Європі
Рада країн Балтійського моря
Рух неприєднання
Африканський Союз

4. Vyhl'adajte ukrajinský ekvivalent.

Slovenská republika udržuje diplomatické vzťahy s približne 173 krajinami a je členom viacerých medzinárodných organizácií, zahŕňajúc:

- **EÚ** - Európska únia, od roku 2004
- **OSN** - Organizácia spojených národov, od roku 1993,
- **MMF** - Medzinárodný menový fond, od roku 1995,
- **IBRD / WB** - Medzinárodná banka pre obnovu a rozvoj, od roku 1993,
- **IFC** - Medzinárodná finančná korporácia, od roku 1993,
- **EBOR** - Európska banka pre obnovu a rozvoj, od roku 1993,
- **WTO** - Svetová obchodná organizácia, od roku 1995
- **OECD** – Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj, od roku 2000,
- **NATO** – Severoatlantická aliancia, od roku 2004,
- **CEFTA** - Stredoeurópska dohoda o voľnom obchode, od roku 2004,

- **UNESCO** – Organizácia spojených národov pre výchovu, vedu a kultúru, od roku 1993,
- **INTERPOL** – Medzinárodná kriminálna a policajná organizácia, od roku 1993,
- **V4** – Vyšehradská štvorka, od roku 1993,
- **Schengen** – Schengenská dohoda, Schengenský priestor, od roku 2007,
- a mnohé ďalšie.

6. ORGANIZÁCIA SPOJENÝCH NÁRODOV

OSN je najväčšou univerzálnou medzinárodnou organizáciou medzivládneho charakteru. Jej plnoprávnymi členmi sa môžu stať všetky suverénne a nezávislé štáty, ktoré na seba preberú záväzky vyplývajúce z Charty OSN a preukážu faktickú schopnosť a pripravenosť tieto záväzky naplňať. Formálne býva OSN prirovnávané k permanentným medzinárodným konferenciám.

- **Sídlo OSN** je New York.

- **Počet členských krajín** - 193, údaj je z roku 2023.

- **Zakladajúce členské štáty** - 51, ako nástupnícky štát po bývalom Československu sa medzi ne zaraďuje aj Slovenská republika.

- **Oficiálny vznik** - 24.

októbra 1945 po ratifikácii Charty OSN rozhodujúcim počtom štátov.

- **Základný štatút** - Charta OSN podpísaná v San Franciscu 26. júna 1945 zástupcami 51 štátov víťaznej protifašistickej koalície. Z hľadiska medzinárodného práva je Charta OSN samostatnou multilaterálnou medzinárodnou zmluvou.

- **Najvyšší predstaviteľ** - generálny tajomník volený Valným zhromaždením na návrh Bezpečnostnej rady na dobu päť rokov. Tá istá osoba môže funkciu zastávať nanajvyš dve po sebe idúce volebné obdobia.

- **Rokovacie jazyky** - **anglický**, **francúzsky** (pôvodné jazyky), **španielsky** (od roku 1948), **ruský** (od roku 1968), **čínsky** (od roku 1973), **arabský** (od roku 1973 pre rokovania na pôde Valného zhromaždenia, Bezpečnostnej rady a Hospodárskej a sociálnej rady).

- **Výška členského príspevku** - určuje ju v troch rôznych kategóriách podľa hospodárskej výkonnosti členských krajín Valné zhromaždenie OSN.

- **Oficiálny vstup SR** - 19. januára 1993 bola Slovenská republika formálne prijatá za člena OSN spolu s ČR ako nástupnícké štáty po ČSFR - zakladajúcom členovi OSN.

Poslanie OSN je vyjadrené v úvode preambuly Charty OSN a spočíva v:

- odhodlaní uchrániť budúce pokolenia od vojen, ktoré v priebehu jedného ľudského života dvakrát priniesli ľudstvu nevýslovné strasti,
- úsilí obnoviť vieru v základné ľudské práva, v dôstojnosť a hodnotu ľudskej osobnosti, v rovnaké práva mužov a žien, národov veľkých a malých,
- odhodlaní vytvoriť pomery, v ktorých možno zachovať spravodlivosť a úctu k záväzkom vyplývajúcim zo zmlúv a iných prameňov medzinárodného práva,
- snahe podporovať sociálny pokrok a zlepšovať životnú úroveň vo väčšej slobode.

Orgány OSN. Podľa článku 7 Charty sa zriadilo šesť hlavných orgánov Organizácie Spojených národov, a to:

1. **Valné zhromaždenie (VZ OSN),**
2. **Bezpečnostná rada (BR OSN),**
3. **Hospodárska a sociálna rada (HSR, resp. angl. skratka ECOSOC),**
4. **Poručenská rada,**
5. **Medzinárodný súdny dvor (MSD),**
6. **Sekretariát.**

S výnimkou Medzinárodného súdneho dvora, ktorý sídli v holandskej metropole Haagu, všetky ostatné orgány sídlia v New Yorku, v sídle OSN.

Slovník

Bezpečnostná rada – Рада Безпеки

generálny tajomník – генеральний секретар

jednanie – торг, переговори

legislatíva – легітимність (законність)

Medzinárodný súdny dvor – Постійна палата Міжнародного суду

mena – валюта

multilaterálna medzinárodná zmluva – багатостороння міжнародна угода

nastolenie poriadku – встановлення порядку

odhodlaný – сміливий, відчайдушний, рішучий

odhodlat' sa – вирішувати

opatrenie – міра

oprávňovať – надавати право, уповноваження, уповноважувати

Organizácia Spojených národov – Організація Об'єднаних Націй

permanentný – постійний, перманентний

podieľat' sa – брати участь

podmienky – умови

pokrok – 1. прогрес; 2. успіх

pomery – відносини, зв'язки

Poručenská rada – Рада Опіки ООН

povaĥa – характер

povinnosť – обов'язок, повинність

pôvodný – першопочатковий, первинний, оригінальний
právomoc – компетенція, уповноваження
prerokovať – обговорювати, розглядати
presadzovať – відстоювати точку зору, настоювати
pripravenosť – підготовка
prispôsobenie – адаптація, пристосування
rámcová zmluva – генеральна угода
rezortná príslušnosť – відомча належність
rokovacie jazyky – мова засідання
schopnosť – здатність
sídlo – резиденція, місцезнаходження
subvencia – підтримка; субсидія, субвенція
účinnosť zákona – дія, сила, чинність закону
úroveň – рівень
uznesenie – постанова, рішення
Valné zhromaždenie – Генеральна Асамблея ООН
veľmoc – держава
vyjednávanie – переговори
vyjednávať – вести переговори, домовлятися
výška členského príspevku – розмір членського внеску
zásada – принцип, правило, основа
zástupca – представник; замісник, делегат, агент
záväzok – обов'язок, зобов'язання
zbor – 1. склад, 2. хор; 3. корпус, склад
životná úroveň – рівень життя
zoskupenie – об'єднання, угруповання
zriadenie – режим, устрій

1. Preložte do ukrajínčiny.

Slovensko sa stalo členskou krajinou Organizácie Spojených národov 19. januára 1993 ako jeden z nástupníckych štátov po rozdelení bývalej Českej a Slovenskej federatívnej republiky. Slovensko, ako súčasť bývalého Československa, bolo jedným zo zakladateľských štátov OSN v roku 1945. Československý diplomat a Slovák Ján Papánek patril medzi autorov základného dokumentu Charty Organizácie Spojených národov.

Slovenská republika aktívne podporuje globálne partnerstvá a efektívnu multilaterálnu spoluprácu. Z tohto dôvodu je členstvo v OSN jedným z hlavných pilierov zahraničnej politiky Slovenskej republiky. Priority Slovenskej republiky v OSN sú založené na univerzálnych hodnotách multilateralizmu, rovnosti, transparentnosti, rešpektovania slobody a ľudských práv, mieru a bezpečnosti, sociálneho, ekonomického a environmentálneho rozvoja.

2. Preložte do slovenčiny.

Україна є однією з держав-засновниць Організації Об'єднаних Націй і державою – членом організації.

Від 1945 до 1991 року вона брала участь в роботі ООН як Українська Радянська Соціалістична Республіка, а після відновлення незалежності — як Україна. Після проголошення незалежності України участь у діяльності Організації Об'єднаних Націй була визнана одним із пріоритетних напрямів зовнішньої політики держави. Організація Об'єднаних Націй в Україні співпрацює з урядом і народом України з метою розбудови культури гідності, завдяки розумінню та повазі до прав людини, для забезпечення миру та перетворень в Україні.

3. Spojte výrazy a preložte.

nástupnícky	zmluva
sociálny	štát
medzinárodná	pokrok
plnoprávny	okolenia
budúce p	rada
Bezpečnostná	člen

4. Prečítajte text a preložte do ukrajinčiny.

Slovenská republika bola v rokoch 2010 – 2012 po prvýkrát vo svojej samostatnej histórii členom Hospodárskej a sociálnej rady OSN - jedným z hlavných orgánov OSN. V roku 2012 veľvyslanec a stály predstaviteľ Slovenskej republiky pri OSN v New Yorku Miloš Koterec vykonával funkciu predsedu Hospodárskej a sociálnej rady OSN. Členstvo Slovenskej republiky v Hospodárskej a sociálnej rade OSN predstavovalo cennú a jedinečnú príležitosť na pro-aktívnu spoluprácu v globálnom úsilí dosiahnuť trvalo udržateľný rozvoj formou posilnenej spolupráce všetkých relevantných aktérov, vrátane medzinárodných finančných inštitúcií, mimovládnych organizácií, súkromného sektora, univerzít a mládeže.

Po úspešnom členstve v Bezpečnostnej rade OSN v roku 2006-2007 a členstve v Rade OSN pre ľudské práva v rokoch 2008-2011, členstvo a následné predsedníctvo v Hospodárskej a sociálnej rade predstavovali úspešné zavŕšenie prvých 20 rokov členstva Slovenskej republiky v OSN. Slovensko si tento významný míľnik pripomenulo ako skúsená krajina, ktorá je v popredí aktivít zameraných na tri hlavné piliere práce OSN: mier a bezpečnosť, rozvoj a ľudské práva.

7. MEDZINÁRODNÝ SÚDNY DVOR (MSD)

MSD je hlavným súdnym orgánom OSN. Skladá sa z 15 sudcov, ktorých volí Valné zhromaždenie OSN a Bezpečnostná rada OSN v oddelenom hlasovaní. Nie je prípustné, aby za sudcu MSD boli zvolení v tom istom volebnom období dvaja príslušníci toho istého štátu. Funkciu a poslanie MSD vymedzuje štatút, ktorý je v zmysle článku 92 Charty OSN jej neoddeliteľnou súčasťou.

Podľa článku 93 Charty sú všetky členské štáty OSN z titulu členstva stranami zúčastnenými na štatúte MSD.

Sudcovia MSD sú volení na dobu 9 rokov. Sídлом Medzinárodného súdneho dvora je mesto Haag v Holandsku.

Do **jurisdikcie** Medzinárodného súdneho dvora patria všetky otázky, ktoré mu štáty predložia a všetky záležitosti vyplývajúce z Charty OSN alebo platných medzinárodných zmlúv a dohôd. Stranami v sporoch podávaných MSD môžu byť iba štáty. Medzinárodná spravodlivosť je dobrovoľná. Ak sa štát nechce pojednávania pred MSD zúčastniť,

nemusí tak urobiť. Ak však štát súhlasil s tým, že sa stane stranou v spore pred MSD, je povinný podrobiť sa rozhodnutiu Medzinárodného súdneho dvora. Niektoré zmluvy od štátov vyžadujú, aby uznali právomoc MSD v určitých sporoch. Rovnako sú z členstva v OSN stranami povinnými konaním pred MSD všetky členské štáty a každý člen OSN sa zaväzuje konať podľa rozhodnutia Medzinárodného súdneho dvora v každom spore, v ktorom je stranou.

Valné zhromaždenie a Bezpečnostná rada môžu súd požiadať o posudok k akejkoľvek právnej otázke. Ďalšie orgány OSN a pridružené organizácie môžu na základe zmocnenia Valným zhromaždením požiadať o posudok k právnym otázkam, ktoré sa týkajú ich činnosti.

Dvor, ktorého úlohou je rozhodovať spory predložené podľa medzinárodného práva, berie za základ rozhodovania medzinárodné zmluvy, medzinárodnú obvyčaj, všeobecné právne zásady uznávané civilizovanými národmi, ako aj súdne rozhodnutia a vedomosti najkvalifikovanejších odborníkov rôznych národov ako pomôcku pri určovaní právnych pravidiel.

SLOVNÍK

konat' – поступати, діяти

Medzinárodný súdny dvor – Міжнародний суд ООН

odborník – фахівець

podrobiť sa – підкорятися, піддатися

posudok – заключення, висновок, характеристика

právomoc – уповноваження, компетенція, юрисдикція
pridružený – асоційований
príslušník – громадянин, підданий, член
rozhodnutie – рішення, постанова
volebné obdobie – виборчий період
záležitost' – справа
zásady – принцип

1. Preložte do ukrajinčiny.

KAPITOLA XIV. - MEDZINÁRODNÝ SÚDNY DVOR

(Charta Organizácie Spojených národov)

Článok 92

Medzinárodný súdny dvor je hlavným súdnym orgánom Organizácie Spojených národov. Pôsobí podľa pripojeného štatútu, ktorý je založený na štatúte Stáleho dvora medzinárodnej spravodlivosti a je neoddeliteľnou súčasťou tejto Charty.

Článok 93

- Všetci členovia Organizácie Spojených národov sú ipso facto stranami zúčastnenými na štatúte Medzinárodného súdneho dvora.
- Štát, ktorý nie je členom Organizácie, môže sa stať stranou zúčastnenou na štatúte Medzinárodného súdneho dvora za podmienok, ktoré v každom prípade určí Valné zhromaždenie na odporúčanie Bezpečnostnej rady.

Článok 94

- Každý člen Organizácie Spojených národov sa zaväzuje konať podľa rozhodnutia Medzinárodného súdneho dvora v každom spore, v ktorom je stranou.
- Ak sporná strana nesplní záväzky, ktoré na ňu pripadnú v dôsledku rozhodnutia vyneseneho Dvorom, môže sa druhá strana obrátiť na Bezpečnostnú radu, ktorá môže odporúčať alebo rozhodnúť, ak to považuje za potrebné, aké opatrenia sa majú urobiť na vykonanie rozhodnutia.

Článok 95

Nijaké ustanovenie tejto Charty nebráni členom Organizácie, aby predkladali svoje spory na riešenie iným súdom na základe už platných dohôd, alebo takých, ktoré môžu byť v budúcnosti uzavreté.

Článok 96

- Valné zhromaždenie alebo Bezpečnostná rada môžu požiadať Medzinárodný súdny dvor o posudok v akejkoľvek právnej otázke.
- Ostatné orgány Organizácie Spojených národov a medzinárodné špecializované organizácie, ktoré na to môžu Valné zhromaždenie kedykoľvek zmocniť, môžu tak isto požiadať o posudok Dvor v právnych otázkach, ktoré vzniknú v rámci ich činnosti.

(Zdroj: <https://knowww.eu/nodes/5a957f31f1edb600013aa9f5>)

2. Preložte do slovenčiny.

Міжнародний суд – головний судовий орган Організації Об'єднаних Націй, до юрисдикції якого входять усі питання, що передаються йому державами, та всі питання, передбачені Статутом ООН і чинними договорами та конвенціями. Цей орган складається з 15 суддів, яких окремо обирають Генеральна Асамблея і Рада Безпеки на дев'ять років. Суддів обирають за рівнем кваліфікації, а не за національною ознакою. Проте не може бути обрано двоє суддів з однієї країни. Суд розташований у місті Гаага (Нідерланди). Країни-члени можуть передавати на розгляд Міжнародного суду справи про прикордонні суперечки, право на рибну ловлю, право на корисні копалини та інші спірні питання. Генеральна Асамблея або Рада Безпеки можуть консультиватися з Міжнародним Судом з будь-якого питання.

Офіційні мови Суду – французька й англійська.

(Zdroj: <https://uk.wikipedia.org/wiki>)

3. Vyznačené slovné spojenia preložte do ukrajinčiny.

Za účasti holandskej kráľovnej Beatrix a **generálneho tajomníka OSN** Kofiho Annana si Medzinárodný súdny dvor (MSD) v Haagu v stredu pripomenie 60. výročie svojho založenia.

Medzinárodný súdny dvor - anglicky International Court of Justice (ICJ), francúzsky Cour international de Justice (CIJ), nadviazal na činnosť Stáleho rozhodcovského súdu, ktorý vznikol v roku 1899 na mierovej konferencii v Haagu z iniciatívy cára Nikolaja II.

Stály rozhodcovský súd po prvej svetovej vojne nahradil Stály dvor medzinárodnej spravodlivosti, ktorý vznikol na podnet Spoločnosti národov. MSD ako hlavný justičný orgán OSN bol vytvorený v roku 1945 Chartou OSN, jeho hlavný nástroj - štatút - je jej súčasťou. Slávnostné inauguračné zasadnutie sa uskutočnilo 18. apríla 1946.

Súčasný **Medzinárodný súdny dvor** je jedným zo šiestich hlavných orgánov **Organizácie Spojených národov a jej hlavným súdnym orgánom**. Činnosť MSD je vymedzená osobitným štatútom obsiahnutým v Charte OSN. Štatút, automaticky platný pre všetky členské štáty OSN, je prístupný aj pre nečlenské štáty OSN, ktoré spĺňajú podmienky stanovené pre ne jednotlivo Valným zhromaždením OSN (VZ OSN) na odporúčanie Bezpečnostnej rady OSN (BR OSN).

(Zdroj: <https://svet.sme.sk/c/2670611/medzinarodny-sudny-dvor-v-haagu-zalozili-pred-60-rokmi.html>)

8. SEVEROATLANTICKÁ ALIANCIA – NATO

NATO je politicko-bezpečnostné zoskupenie devätnástich krajín Európy a Severnej Ameriky.

Sídlo organizácie - Brusel, centrum politických a administratívnych orgánov NATO.

Zakladajúci členovia - Belgicko, Dánsko, Francúzsko, Island, Taliansko, Kanada, Luxembursko, Holandsko, Nórsko, Portugalsko, Spojené štáty, Veľká Británia a Írsko.

Členovia NATO - od apríla 2004 má NATO 31 členov: Belgicko, Dánsko, Francúzsko (vystúpilo z vojenských štruktúr od 1966 do 1993), Island, Taliansko, Kanada, Luxembursko, Holandsko, Nórsko, Portugalsko, Spojené štáty, Veľká Británia a Írsko (1949), Grécko, Turecko (1952),

Nemecko (Západné Nemecko 1955, 1990 spojené s NDR ako SRN), Španielsko (1982), Česko, Maďarsko, Poľsko (1999), Slovensko, Slovinsko, Lotyšsko, Litva, Estónsko, Rumunsko, Bulharsko (2004), Albánsko, Chorvátsko (2009) a iné.

Medzinárodnoprávny základ aliancie tvorí Severoatlantická (Washingtonská) zmluva, ktorá je mnohostrannou medzinárodnou zmluvou uzatvorenou v zmysle znenia čl. 51 Charty OSN. **(Ak dôjde k ozbrojenému útoku proti členovi Organizácie Spojených národov, nijaké ustanovenie tejto Charty neprekáža prirodzenému právu na individuálnu alebo kolektívnu sebaobranu, kým Bezpečnostná rada neurobí potrebné opatrenia na zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti. Z čl. 51).**

Najvyšší politický predstaviteľ - generálny tajomník, je zároveň predsedom Severoatlantickej rady (NAC) a Obranného plánovacieho výboru. Stojí na čele administratívnej a výkonnej exekutívy NATO. Pracovníkmi týchto orgánov sú príslušníci členských krajín organizácie, vyberaní spravidla na obdobie 3-4 rokov. Zodpovedajú za svoju činnosť generálnemu tajomníkovi. V súčasnosti pracuje v centrále NATO 3750 ľudí, vrátane členov stálych delegácií členských krajín v sídle NATO.

Najvyšším stálym politickým orgánom je Severoatlantická rada, ktorú tvoria veľvyslanci členských krajín akreditovaní pri sekretariáte v Bruseli, ktorí sa schádzajú na pravidelných politických konzultáciách. Ďalšími politickými orgánmi sú zasadnutia NAC, konané dva razy do roka na úrovni ministrov zahraničných vecí, a vrcholné stretnutia (summity) NATO, konané na úrovni najvyšších predstaviteľov štátov alebo vlád. Severoatlantická rada koordinuje politickú súčinnosť členských krajín.

Poslanie aliancie je zakotvené v preambule Severoatlantickej zmluvy: „Zmluvné strany znovu potvrdzujú svoju vieru v ciele a zásady Charty spojených národov a svoju túžbu žiť v mieri so všetkými národmi a všetkými vládami. Sú odhodlané zabezpečiť slobodu, spoločné dedičstvo a civilizáciu svojich národov,

založené na zásadách demokracie, slobody jednotlivca a vlády zákona. Snažia sa prispiet' k stabilite a blahu národov v oblasti severného Atlantiku.“

SLOVNÍK

anexia - анексія
bezprecedentné - безпрецедентний
Členovia NATO – члени НАТО
Euroatlantická bezpečnosť - Євроатлантична безпека
iniciatíva – ініціатива
inovatívny dialóg - інноваційний діалог
Írsko - Ірландія
Ministerstvo digitálnej transformácie - Міністерство цифрової трансформації
Nórsko - Норвегія
novinár - журналіст
partnerstvo - партнерство
politickú právomoc – політичний авторитет
Severoatlantická rada – Північноатлантична рада
Severoatlantická zmluva - Північноатлантичний альянс
spolupráca - співпраця
umela inteligencia - штучний інтелект
zakladajúci členovia – члени-засновники
akreditovaný – акредитований
exekutíva – виконавча влада, орган виконавчої влади
Obranný plánovací výbor – Комітет з планування оборони
opatrenie – міри, заходи
prispiet' – надати допомогу, підтримку, співпрацювати
sebaobrana – самооборона
súčinnosť – взаємодія, співробітництво
útok – напад
uzatvorit' zmluvu – укласти угоду
veľvyslanec – посол
vrcholné stretnutie – самміт
zoskupenie – угруповання, об'єднання

1. Prečítajte text a preložte do slovenčiny.

Північноатлантичний альянс і Україна поглиблюють співпрацю в галузі науки й технологій і започатковують Інноваційний діалог високого рівня Україна-НАТО. Про це оголосили в Альянсі й Міністерстві цифрової трансформації України. «Це все ще війна танків, окопів і артилерії. Але водночас ми бачимо масове використання дронів, штучного інтелекту для автоматичного перекладу перехопленого спілкування, важливість приватної розробленої системи, як-от StarLink, яка забезпечує зв'язок там, де зв'язку не було. Ми побачили роль таких компаній, як Microsoft, у перенесенні даних

українських міністерств у хмару (...). Отже, це ще й війна інновацій», – пояснив у Брюсселі журналістам важливість ініціативи помічник генерального секретаря НАТО з питань нових викликів безпеці Девід ван Віл.

2. Preložte do ukrajinčiny.

Na samite NATO v júli 1997 v Madride sa hlavy členských krajín Aliancie rozhodli pozvať do svojho spoločenstva tri postsocialistické štáty: Českú republiku, Maďarsko a Poľsko (stali sa členmi v roku 1999). Slovensko na liste pozvaných nebolo. Nielenže nebolo medzi pozvanými, ale nebolo ani spomínané ako horúci kandidát v druhej vlne rozširovania, kde sa počítalo so Slovinskom a Rumunskom. V tom istom čase však bolo deklarované, že ako v ekonomickej a vojenskej oblasti, tak aj v otázkach prispôsobenia legislatívy, Slovensko bolo plne porovnateľné so svojimi susedmi.

3. Preložte do slovenčiny.

Сильна і незалежна Україна має першорядне значення для євроатлантичної безпеки. Відносини між Україною і НАТО почали розвиватися ще на початку 90-х років ХХ ст. і відтоді стали одним з найбільш значущих партнерств НАТО. Починаючи із 2014 року, у зв'язку з незаконною анексією Криму Росією, співробітництво між Україною і НАТО у низці ключових галузей було активізовано. Від початку повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році як НАТО, так і держави – члени Альянсу надають Україні допомогу на безпрецедентному рівні.

9. EURÓPSKA ÚNIA

Európska únia je zoskupenie 27 štátov Európy, ktoré sa dobrovoľne spojili do politického a ekonomického zoskupenia na dosiahnutie spoločných cieľov. Úlohou Európskej únie je vytvárať medzi členskými štátmi a ich národmi vzťahy

spôsobom založeným na solidarite a súdržnosti. Základom Európskej únie sú Európske spoločenstvá.

Právo Európskej únie a právo Európskych spoločenstiev tvorí spolu **európske právo**. Právo Európskych spoločenstiev má prednosť pred právom členského štátu a je priamo aplikovateľné.

Za zakladajúcich členov Európskej únie sa považujú: Nemecko, Francúzsko, Taliansko, Belgicko, Holandsko a Luxembursko. Prvým rozšírením pristúpili Dánsko, Írsko a Veľká Británia, druhým a tretím Grécko, Portugalsko a Španielsko

a predposledným, štvrtým rozšírením Rakúsko, Švédsko a Fínsko. Od 1. mája 2004 sa stali členmi Európskej únie aj Slovensko, Česká republika, Poľsko, Slovinsko, Litva, Lotyšsko, Estónsko, Malta, Cyprus a Maďarsko, od r. 2007 Rumunsko a Bulharsko.

Symbolom Európskej únie je **zástava**, ktorá zobrazuje dvanásť zlatých päťcípových hviezd zoskupených v kruhu na azúrovomodrom pozadí. Dvanásťka predstavuje počet mesiacov v roku a počet hodín na ciferníku. Počet hviezd je stály a nemenný a má predstavovať symbol dokonalosti a jednoty. Používa sa od roku 1986.

Hymnou Európskej únie je časť Deviatej symfónie, ktorú v roku 1823 skomponoval Ludwig van Beethoven. Pre záverečnú časť tejto symfónie si Beethoven zvolil slová básne *Óda na radosť*, ktorú v roku 1785 napísal Friedrich von Schiller. Slová básne vyjadrujú Schillerovu idealistickú víziu ľudského bytia, ktorí sa stávajú bratmi. V roku 1985 prijali hlavy štátov a vlád *Ódu na radosť* za oficiálnu hymnu Európskej únie.

Dňom Európy je 9. máj. Tento dátum vychádza z historickej udalosti, keď 9. mája 1950 oznámil Robert Schuman, francúzsky minister zahraničných vecí, zámer vytvoriť Európske spoločenstvo uhlia a ocele, ako aj nevyhnutnosť spolupráce a organizácie v rámci Európy, čo sa považuje za prvopočiatok dnešnej tváre Európskej únie.

Euro je jednotnou menou členských krajín EÚ, ktoré sa podieľajú na Hospodárskej a menovej únii. Používa sa od 1. januára 2002.

Schengenská dohoda je dohoda o úplnom odstránení hraničných kontrol na vnútorných hraniciach medzi členskými krajinami a o posilnení ochrany vonkajších hraníc. V roku 1985 sa päť krajín (Francúzsko, Nemecko, Belgicko, Luxembursko a Holandsko) dohodlo na odstránení všetkých kontrol občanov cestujúcich medzi týmito krajinami. Vytvorili tak územie bez vnútorných hraníc, ktoré sa nazýva schengenská oblasť. Dohoda bola podpísaná v mestečku Schengen v Luxemburgu, kde sa stretávajú hranice Nemecka, Francúzska a Luxemburska.

SLOVNÍK

aplikovateľný – застосовуваний, прикладний

členská krajina – країна-член

euro – євро

Európska únia – Європейський Союз

európske právo – європейське право

Európske spoločenstvo – Європейська спільнота
hymna – гімн
minister zahraničných vecí – міністр закордонних справ
pět'cípy – п'ятикутний
Schengenská dohoda – Шенгенська угода
súdržnost' – співдружність
vízia – бачення, видіння, видиво, візія
zástava – прапор, знамено
zoskupenie – група, угруповання

1. Doplněte do viet slová uvedené pod čiarou:

Európska únia je ... 25 štátov Európy. Právo Európskej únie a právo Európskych spoločenstiev tvorí spolu ... právo. Za ... členov Európskej únie sa: Nemecko, Francúzsko, Taliansko, Belgicko, Holandsko a Luxembursko. V roku 1985 ... hlavy štátov a vlád *Ódu na radosť* za ... hymnu Európskej únie. Euro je ... menou členských EÚ. Právo Európskych spoločenstiev má ... pred právom členského štátu a je priamo aplikovateľné.

krajina, zakladajúci, zoskupenie, prednosť, jednotný, európske, prijať, oficiálna, považovať

2. Povedzte po ukrajinsky.

Európska únia, minister zahraničných vecí, členský štát, zástava, Hospodárska a menová únia, Európske spoločenstvo uhlia a ocele.

3. Preložte do slovenčiny.

Європейський Союз було створено на основі Римського договору, підписаного 25 березня 1957 року Бельгією, Італією, Люксембургом, Нідерландами, Німеччиною та Францією. У 1973 році до цих країн приєдналися Данія, Ірландія та Великобританія, у 1981 році – Греція, у 1986 році – Іспанія та Португалія, у 1995 році – Австрія, Фінляндія та Швеція, а у 2004 – Естонія, Латвія, Литва, Польща, Словаччина, Словенія, Угорщина, Чеська Республіка, Мальта, Кіпр. 15-16 червня 1997 року глави держав та урядів країн членів ЄС ухвалили ряд змін до Маастрихтського договору, які стосувалися майбутньої спільної зовнішньої політики та політики безпеки.

10. EURÓPSKA KOMISIA A EURÓPSKY PARLAMENT

Európska komisia je výkonným, iniciatívnym a správnym orgánom EÚ. Medzi jej hlavné kompetencie patrí kontrola plnenia zmlúv o zriadení EÚ, noriem vydaných ostatnými komunitárnymi orgánmi. Je iniciatívnym orgánom legislatívy EÚ. Navrhuje Rade ministrov opatrenia v záujme realizácie komunitárnej politiky. Má právo vykonávať komunitárnu politiku na základe rozhodnutí Rady ministrov, resp. priamo v zmysle zakladajúcich zmlúv. Zastupuje EÚ voči tretím krajinám. V súčasnosti má vo svete viac ako sto zastúpení. Prijíma rôzne normotvorné opatrenia.

Tvorí ju 21 komisárov, menovaných jednotlivými členskými krajinami na obdobie 5 rokov (do roku 1995 na 4 roky). Každá členská krajina má právo vymenovať minimálne jedného komisára. Päť veľkých krajín - Francúzsko, Nemecko, Španielsko, Taliansko a Veľká Británia menujú po dvoch komisároch. Na čele komisie stojí predseda EK. Komisia sa zodpovedá Európskemu parlamentu, ktorý ju schvaľuje vo funkciách a môže ju odvolať.

Komisia je vlastne vládou EÚ. Z hľadiska právneho a organizačného sa delí na 23 generálnych riaditeľstiev (GR-DG), za ktoré nesú politickú zodpovednosť jednotliví komisári.

Hlavnými pracovnými jazykmi komisie sú angličtina, francúzština a nemčina, ale všetky úradné dokumenty musia byť prekladané a vydávané vo všetkých úradných jazykoch, ktorými sú úradné jazyky všetkých členských štátov. Rovnako úradné medzivládne zasadnutia inštitúcií EÚ vyžadujú tlmočenie do všetkých úradných jazykov.

Zamestnancov všetkých inštitúcií EÚ tvoria štátni príslušníci členských krajín. Všetci tvoria štátnu službu EÚ, nezávislú od vlád členských štátov. Najväčší počet zamestnancov má EK, okolo 20 000.

Európsky parlament je jediná inštitúcia EÚ volená priamo občanmi členských krajín únie. Názov sa zaviedol v roku 1962 a od roku 1979 sú poslanci EP volení na päťročné funkčné obdobie. Po prijatí posledných členských krajín má v súčasnosti EP 625 poslancov. Na čele parlamentu stojí predseda. Jeho štruktúru tvorí 9 politických

skupín, 1 zmiešaná skupina, 19 komisií a administratíva. Poslanci sa združujú do politických frakcií bez ohľadu na štátnu príslušnosť a pracujú v 19 parlamentných komisiách. Plenárne zasadnutia sa konajú raz do mesiaca v štrasburskom sídle parlamentu. Pracovné komisie a politické skupiny pracujú a zasadajú v Bruseli. Generálny sekretariát, ktorý zahrňa administratívu EP, sídli v Luxemburgu.

Parlament mal až do prijatia **Jednotného európskeho aktu** (Single European Act) v roku 1987 iba poradenské právomoci a Rada ministrov si vyhradzovala právo ignorovať jeho názor. Jednotný európsky akt a Zmluva o

Európskej únii podstatne zvýšili jeho význam a umocnili jeho právomoci. Posilnili a zvýraznili sa právomoci EP najmä vo vzťahu k EK, ale zavedením spolurozhodovacích procedúr pri schvaľovaní významných rozhodnutí sa zvýšili aj jeho právomoci vo vzťahu k Rade. EP má pri súhlase absolútnej väčšiny právo veta pri prijímaní návrhov zákonov vo viacerých oblastiach komunitárnej politiky. Spolurozhoduje o prijímaní nových členov únie, o zriaďovaní fondov a o rozpočte únie.

SLOVNÍK

Európska komisia – Європейська комісія
generálne riaditeľstvo – генеральне управління
komunitárny – комунітарний
normotvorné opatrenie – санкціоновані заходи
pracovné jazyky – робочі мови
tlmočenie – усний переклад
úradný jazyk – офіційна мова
zakladajúca zmluva – засновницька угода, угода про заснування
administratíva – 1. адміністрація ; 2. діловодство
Európsky parlament – Європейський парламент
generálny sekretariát – генеральний секретаріат
návrh zákona – проект закону
plenárne zasadnutie – пленарне засідання
poradenský – консультаційний
poslanec – депутат
rozpočet – бюджет
únia – союз

1. Prečítajte text a preložte do ukrajínčiny.

Európsky parlament je jedným z orgánov Európskej únie (EÚ). Poslanci Parlamentu sú volení priamou voľbou každých päť rokov. Prvé priame voľby do Európskeho parlamentu boli v júni 1979. Poslanci sú volení systémom pomerného zastúpenia v tajnej voľbe všetkými občanmi EÚ staršími ako 18 rokov. V Belgicku, Luxembursku a Grécku majú občania povinnosť voliť.

Európsky parlament má 705 poslancov. Zloženie Európskeho parlamentu (počet poslancov z jednotlivých členských štátov) určuje na základe iniciatívy Európskeho parlamentu a s jeho súhlasom jednomyselne Európska rada.

Európsky parlament má sídlo v Štrasburgu, kde sa koná 12 mesačných plenárnych zasadnutí, vrátane zasadnutia o rozpočte. Dodatočné plenárne zasadnutia sa konajú v Bruseli. Výbory Európskeho parlamentu zasadať v Bruseli. Generálny sekretariát Európskeho parlamentu sídli v Luxemburgu.

Hoci Európsky parlament nevytvára zákony ako národné parlamenty, zmluvy prijaté od roku 1992 značne rozšírili právomoci EP. Základné právomoci EP sú legislatívna, rozpočtová a kontrolná právomoc. Taktiež politická rola Parlamentu v EÚ postupne rastie.

Od 18. januára 2022 je predsedníčkou Európskeho parlamentu Roberta Metsolová z Malty.

2. Preložte do slovenčiny.

Європейський Парламент — одна з основних інституцій Європейського Союзу та є наднаціональним органом, який представляє інтереси близько 500 мільйонів громадян держав-учасниць ЄС.

Попередником теперішнього Європейського Парламенту була Загальна Асамблея Європейського об'єднання вугілля і сталі (ЄОВС).

Повноваження Асамблеї, однак, були досить обмежені — вона здійснювала незначний контроль за діяльністю Верховного органу і загальне спостереження за деякими іншими сферами діяльності ЄОВС. Представники Асамблеї не обирались населенням, а призначались від держав-учасниць.

Заснована в 1952 році, як Загальна Асамблея Європейського об'єднання вугілля і сталі (ЄОВС) і перейменована в європейську Парламентську Асамблею в 1958 році, вона стала Європейським парламентом у 1962 році.

(Zdroj: <https://arm.naiiau.kiev.ua/books/eulaw/info/lec3.html>)

3. Preložte do ukrajinčiny.

Európska komisia (ЕК) je najvyšší výkonný orgán Európskej únie (EÚ), ktorý má v mnohých otázkach rozhodovaciu právomoc. Navrhuje legislatívu EÚ, kontroluje dodržiavanie tejto legislatívy v členských krajinách EÚ a zastupuje EÚ voči členským štátom aj navonok. Z prevažnej časti spravuje rozpočet EÚ.

Komisia v praxi funguje ako vládny kabinet s 27 členmi Komisie, neformálne nazývanými "komisári". Každý štát má v EK zastúpeného jedného člena, avšak tí sú prísahou zaviazaní reprezentovať všeobecné záujmy EÚ ako celku, nie vlastného štátu. V súčasnosti je predsedníčkou EK Ursula von der Leyen, ktorou sa stala v decembri 2019.

(Zdroj: https://sk.wikipedia.org/wiki/Eur%C3%B3pska_komisia)

4. Povedzte po slovensky.

Європéйська комісія (або скорочено **Єврокомісія**) – вищий орган виконавчої влади Європейського Союзу, який приблизно відповідає ролі і функціям уряду у системах національних держав. На відміну від національних урядів, Єврокомісія також може виконувати функцію законодавчої ініціативи, але тільки у рамках ЄС та відповідно до Законодавства Європейського Союзу.

Роль комісії іноді відбиває неформальна назва «двигун європейської інтеграції». І не лише тому, що в рамках повноважень першого стовпа вона має майже виняткове право на законодавчу ініціативу, але також і через її

історію, склад, культуру й радше європейський, ніж національний світогляд. Крім того, комісія наглядає за тим, щоб не порушувались угоди, і традиційно захищає інтереси малих держав-членів.

(Zdroj: <https://uk.wikipedia.org/wiki>)

11. EURÓPSKA RADA

Európska rada sa stala najvyšším politickým orgánom únie, hoci to zakladajúce zmluvy nepredpokladali. Bola založená už v roku 1974, ale jej štatút bol po prvý raz definovaný až v Maastrichtskej zmluve, kde sa hovorí: „**Európska rada dá Európskej únii potrebný impulz na rozvoj a bude z neho definovať všeobecné politické smernice.**”

Formálne je Európska rada vrcholným stretnutím hláv štátov a vlád členských krajín EÚ, ktorá sa schádza pravidelne na konci každého polročného obdobia predsedníctva členských krajín v ER. Schádza sa v predsedníckej krajine. Rada môže zvolávať aj osobitné stretnutia. Autorita Európskej rady súvisí s autoritou, ktorú majú jednotlivé hlavy

štátov a vlád vo svojich krajinách. Význam jej stretnutí stále vzrastá. Stala sa tiež autoritou, na ktorú sa môžu obrátiť Európska komisia a Rada ministrov v komplikovaných situáciách, v ktorých ostatné inštitúcie únie nie sú schopné dohody.

Rozhodovacie mechanizmy. Jednotný európsky akt upravil aj inštitucionálne vzťahy a procedurálne mechanizmy. Zaviedol kvalifikovanú väčšinu pri hlasovaní v rade ministrov, zaviedol procedúru kooperácie medzi ek, ep a radou ministrov. Ďalej tieto mechanizmy upravuje Maastrichtská zmluva o Európskej únii.

Európska komisia iniciuje legislatívu Európskeho spoločenstva z vlastnej iniciatívy alebo na žiadosť Európskeho parlamentu alebo Rady ministrov. Návrhy sa predkladajú Rade ministrov a ďalej postupujú Európskemu parlamentu. Odtiaľ sa postupujú príslušným výborom, ktoré návrhy pozmeňujú, hlasujú o nich a zasielajú správu plenárnemu zhromaždeniu v Štrasburgu. Názory parlamentu a príslušných výborov sa postupujú EK, ktorá následne môže pozmeniť legislatívu podľa týchto návrhov. Návrhy sa vracajú Rade ministrov a parlamentu na druhé čítanie. Návrhy prechádzajú výbormi a hlasuje sa o nich na plenárnych zasadnutiach EP. Konečné rozhodnutia po hlasovaní v EP prijíma Rada ministrov.

V ktorejkoľvek fáze tohto procesu môže EK zmeniť alebo pozmeniť návrh. Komisia je zodpovedná za realizáciu prijatých rozhodnutí.

SLOVNÍK

inštitucionálny – регулярний

názor – точка зору, погляд

plenárne zhromaždenie – пленарні збори

pozmeňovať – змінювати, вносити зміни або поправку

predkladať – 1. пред'являти, представляти; 2. подавати; 3. пропонувати

predsednícka krajina – головуюча країна

predsedníctvo – 1. представництво; 2. президіум

procedurálny – процедурний

schopný – здатний

väčšina – більшість

vrcholné stretnutie – верховна зустріч, зустріч на вищому рівні

1. Preložte do ukrajinčiny.

Európska rada, neformálne nazývaná aj **Samit EÚ** je jednou z inštitúcií Európskej únie. Skladá sa z hláv štátov (prezidentov) a predsedov vlád členských štátov Európskej únie, z predsedu Európskej rady a z predsedu Európskej komisie. V krajinách, v ktorých má aktívnu úlohu prezident, sa zúčastňuje na samitoch on. V praxi je to prípad Francúzska, Fínska či Rumunska. Predseda Európskej rady a predseda Európskej komisie nemajú hlasovacie právo v Európskej rade. Členov Európskej rady často sprevádzajú ministri zahraničných vecí.

Európska rada si volí predsedu na dva a pol roka. Predseda Európskej rady nesmie zastávať žiadnu vnútroštátnu funkciu.

Európska rada nie je totožná s Radou Európy, ani s Radou Európskej únie.

Európska rada zasadá najmenej dvakrát v priebehu pol roka, tieto stretnutia sa zvyčajne uskutočňujú v budove Justusa Lipsiusa v Bruseli. Zasadnutia Európskej rady vedie predseda Európskej rady, ktorým je od 1. decembra 2019 Charles Michel.

(Zdroj: https://sk.wikipedia.org/wiki/Eur%C3%B3pska_rada)

2. Preložte do slovenčiny.

Європéйська рада – цей термін означає регулярні зустрічі глав держав та урядів країн Європейського Союзу. Європейська рада – вищий політичний орган Європейського союзу, який складається з глав держав та урядів держав-членів ЄС. Членами Європейської ради є також її голова, який обирається раз на 2,5 роки, та голова Європейської комісії.

Європейська рада започаткована згідно з комюніке, прийнятому в грудні 1974 р. на закритті Паризького саміту; перше засідання її відбулося 10-11 березня 1975 р. в Дубліні. Раніше, від 1961 до 1974 рр., практикувалися європейські конференції на найвищому рівні. Існування Європейської ради

було юридично визнане в Єдиному європейському акті, а офіційний статус підтверджено в Договорі про Європейський Союз.

Засідання проводиться щонайменше двічі на 6 місяців; голова Європейської комісії бере участь у засіданнях, як повноправний учасник. Визначає генеральні політичні напрямки для ЄС та спонукає його до подальшого розвитку.

Європейська рада у 2009 році стала однією з офіційних інституцій Європейського Союзу. Крім того, у 2009 році згідно з Ліссабонським договором було запроваджено пост Голови Європейської Ради. Голова ЄР обирається Європейською радою строком на 2,5 роки і може бути переобраний на цю посаду ще один раз. 2 липня 2019 року головою Європейської ради обрали Шарля Мішеля. Обійняв посаду 1 грудня 2019 року.

(Zdroj: <https://uk.wikipedia.org/wiki>)

3. Prečítajte text a preložte do ukrajiničiny zvýraznené výrazy.

1. Európska rada dáva Únii potrebné podnety na jej rozvoj a určuje jej všeobecné politické smerovanie a priority. **Nevykonáva legislatívnu funkciu.**

2. **Európska rada sa skladá z hláv štátov alebo predsedov vlád členských štátov**, ako aj svojho predsedu a predsedu Komisie. Jej práce sa zúčastňuje vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku.

3. Európska rada zasadá dvakrát za polrok, zvoláva ju jej predseda. Ak si to vyžaduje program rokovania, členovia Európskej rady môžu rozhodnúť, že každému z nich bude pomáhať minister, a v prípade predsedu Komisie, člen Komisie. Ak si to vyžaduje situácia, **predseda zvolá mimoriadne zasadnutie Európskej rady.**

4. **Rozhodnutia Európskej rady sa prijímajú konsenzom**, ak nie je v zmluvách ustanovené inak.

5. Európska rada volí svojho predsedu kvalifikovanou väčšinou na funkčné obdobie dva a pol roka s možnosťou opätovného zvolenia na jedno funkčné obdobie. Európska rada môže v prípade prekážok vo výkone funkcie alebo závažného pochybenia jeho funkčné obdobie ukončiť podľa rovnakého postupu.

6. Predseda Európskej rady:

a) **predsedá Európskej rade a podnecuje jej prácu;**

b) **zabezpečuje prípravu a plynulosť práce Európskej rady v spolupráci s predsedom Komisie a na základe práce Rady pre všeobecné záležitosti;**

c) **usiluje sa uľahčiť dosiahnutie súdržnosti a konsenzu v rámci Európskej rady;**

d) **po každom zasadnutí Európskej rady predkladá správu Európskemu parlamentu.**

Predseda Európskej rady na svojej úrovni a z titulu svojej funkcie zabezpečuje zastupovanie Únie navonok v záležitostiach týkajúcich sa spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky bez toho, aby boli dotknuté právomoci vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku.

Predseda Európskej rady nesmie vykonávať vnútroštátnu funkciu.

(Zdroj: <https://www.lewik.org/term/7551/europska-rada-zmluva-o-eu/>)

12. ŠTÁTNE ORGÁNY PRE MEDZINÁRODNÉ STYKY

Z hľadiska medzinárodnoprávných vzťahov, vnútroštátnej legislatívy, vzájomnej podriadenosti, rozsahu a dosahu pôsobnosti možno vo všeobecnosti rozčleniť štátne orgány pre zahraničnú politiku a diplomaciu na dve základné skupiny:

1. vnútroštátne orgány,

2. zahraničné orgány.

Vnútroštátne orgány. Vnútroštátnymi orgánmi uskutočňujúcimi medzištátne styky sú hlava štátu, vláda, ministerstvo zahraničných vecí. V niektorých štátoch existuje aj ďalší špecializovaný orgán - ministerstvo zahraničného obchodu.

Zahraničné orgány. Orgány zahraničnej služby možno rozlišovať jednak podľa povahy ich poslania, ako aj podľa trvania udelených právomocí.

Z hľadiska povahy poslania a s tým súvisiacej náplne pracovnej činnosti, aktivít a rozsahu udeľovaných právomocí rozlišujeme orgány diplomatické a nediplomatické.

Diplomatické orgány plnia predovšetkým politické funkcie a majú teda priznávaný zastupiteľský alebo reprezentatívny charakter. Spôsob ich ustanovenia, rozsah právomocí sa odvíja od Viedenského dohovoru o diplomatických stykoch, podmienky ich existencie upravuje príslušný medzinárodnoprávny dokument. Po akreditácii u vlády cudzieho štátu nepotrebujú žiadne ďalšie plné moci pre výkon svojich funkcií, za ktoré v plnom rozsahu zodpovedá ich vlastná vláda.

Nediplomatické orgány neplnia zásadné politické funkcie a spravidla ani zastupiteľskú funkciu. Spôsob ustanovenia, rozsah pôsobnosti a aktivít, ako aj rozsah výsad takisto v niektorých prípadoch upravuje medzinárodné právo (Viedenský dohovor o konzulárnych stykoch).

Podľa trvania plných mocí sa členia zahraničné orgány na **stále a dočasné**.

Medzi stále diplomatické orgány sa radia diplomatické misie, t. j. vyslanecké, veľvyslanecké úrady, obchodné zastupiteľstvá a stáli zástupcovia pri medzivládnych medzinárodných organizáciách (OSN, NATO, EÚ, RE, OBSE, OECD).

Dočasné diplomatické orgány tvoria oficiálne delegácie na medzinárodných kongresoch a konferenciách. Ďalej sem patria oficiálni zástupcovia štátu vysielaní do cudziny pri rôznych slávnostných a ceremoniálnych príležitostiach, akými sú uvedenia hláv štátov do funkcie, pohreb hlavy štátu a podobne.

Stálymi nediplomatickými orgánmi sú konzuli.

Dočasnými nediplomatickými orgánmi sú inštitúcie a delegáti v oblasti kultúrnych a technických stykov.

SLOVNÍK

dočasný – тимчасовий
dosah – досягаємість, дальність дії
legislatíva – законність, легітимність
medzinárodné styky – міжнародні зв'язки, зносини
obchodné zastupiteľstvo – торгове представництво
plná moc – повноваження, довіреність
poslanie – місія, покликання
pôsobnosť – компетенція, сила, дія
povaha – характер
právomoc – повноваження, компетенція, юрисдикція
reprezentatívny – представницький, репрезентативний
rozsah – площа, розмір, об'єм, масштаб
stály – постійний
štátne orgány pre medzinárodné styky – державні органи зовнішніх зносин
udelit' – 1. надати; 2. присвоїти
úrad – 1. установа; 2. відділ; 3. посада
veľvyslanecký – посольський
vnútroštátny – внутрішньодержавний
vyslanecký – посольський
základný – основний
zástupca – представник, замісник, делегат, агент
zastupiteľský úrad – дипломатичне представництво

1. Preložte do ukrajinčiny.

Štátne orgány pre medzinárodné styky sú orgány pôsobiace v zahraničnopolitickej oblasti, najmä v medzinár. stykoch. Ďalej sa nimi rozumejú osoby a zbory osôb, ktoré štát určil svojimi zákonodarnými aktmi, najmä ústavou. Tieto osoby konajú v mene štátu a oprávňujú alebo zaväzujú štát vo vzťahoch s inými štátmi alebo s medzinárodnými organizáciami.

Štátne orgány pre medzinárodné styky sa delia :

- podľa miesta ich pôsobenia
- podľa trvania plných mocí

Podľa miesta ich pôsobenia:

- vnútroštátne - ústavné
- ostatné
- zahraničné - podľa povahy ich práce a rozsahu splnomocnenia:
- diplomatické
- nediplomatické

Podľa času trvania plných mocí

- stále
- dočasné

Ústavné orgány pre medzinárodné styky sú najvyššie orgány štátnej moci a správy: hlava štátu, vláda, zákonodarné zbory, ministerstvo zahraničných vecí.

(Zdroj: <https://referaty.aktuality.sk/pojem-a-struktura-statnych-organov-pre-medzinarodne-styky/referat-7391>)

2. Preložte do slovenčiny.

Дипломатична діяльність як один із видів державної служби здійснюється конкретними посадовими особами та державними органами, покликаними керуватися нормами міжнародного права. Звичайно, поняття «дипломатія» є вужчим порівняно з поняттям «зовнішні зносини».

Група *центральных (внутрішніх) органів зовнішніх зносин держави*, у свою чергу, поділяється за характером своїх функцій та правового обґрунтування їх здійснення ще на дві групи: 1) *органи загальнополітичного керівництва*, чий статус визначається, як правило, конституціями держав. Вони покликані виконувати загальні зовнішньополітичні функції; 2) *органи спеціальних (галузевих, відомчих) зносин держави з іншими країнами*. Це — так звана сфера «дипломатії спеціалістів».

До державних конституційних органів та посадових осіб зовнішніх зносин належать: вищі законодавчі органи влади, що обираються громадянами даної країни; глава держави —одноосібний або колегіальний; уряд і, насамперед, його глава (прем'єр-міністр); міністр закордонних справ.

3. Povedzte po ukrajinsky.

Diplomatické a nediplomatické: toto delenie má význam pre otázky diplomatických imunit, lebo pri vykonávaní politických funkcií sa priznáva týmto orgánom zastupiteľský charakter a patria im podľa medzinárodného práva osobitné výsady a imunity.

Nediplomatické orgány majú obmedzenejšie imunity a výsady, lebo nevykonávajú zásadné politické funkcie resp. nemali by vykonávať žiadne politické funkcie.

Stále diplomat. orgány sú poverené natrvalo zastupovať štát alebo vykonávať iné zverené funkcie. Za stále d.o. považujeme zastupiteľské úrady, stále misie pri medzinárodných organizáciách.

Stále nediplomatické orgány sú konzulárne úrady.

Dočasné diplomatické orgány: tie orgány, ktoré sú poverené určitými spravidla časovo obmedzenými právomocami. Sú to najmä orgány pôsobiace ad hoc. za dočasné diplomatické orgány považujeme napríklad zástupcov štátu pri rôznych slávnostných obradoch, ako sú vyhlásenie nezávislosti štátu, nástupu hlavy štátu do funkcie, výročie štátneho sviatku, korunovácia, pohreb hlavy štátu... Medzi dočasné nediplomatické orgány zaraďujeme delegáciu štátu v oblasti správnych, technických a kultúrnych stykov

(Zdroj: <https://referaty.aktuality.sk/pojem-a-struktura-statnych-organov-pre-medzinarodne-styky/referat-7391>)

13. ZEMEPIS SLOVENSKA

Slovensko je malá stredoeurópska vnútrozemská krajina. Jeho susedia sú: na severe Poľsko, na západe Česko a Rakúsko, na juhu Maďarsko a na východe Ukrajina. Slovensko má vyše päť miliónov obyvateľov. Väčšina z nich sú Slováci, ale na Slovensku žijú aj Maďari, Rómovia, Ukrajinci, Poliaci, Česi, Rusíni a iné národnosti.

Slovensko je krásna krajina. Nemá more, ale jeho príroda je malebná. Na severe ho ohraničujú Vysoké Tatry, na juhu Dunaj, na západe Malé Karpaty a na východe Vihorlat. Až tretinu územia Slovenska tvoria lesy. Slovensko je hornatá krajina a jeho hory patria do Karpatského pohoria. Mnohé jeho časti sú známe turistické oblasti. Najvyššie sú Vysoké Tatry, ktoré v

roku 1994 kandidovali na Zimné olympijské hry, a v centre Slovenska sú Nízke Tatry. Najväčšie nížiny sú Podunajská a Východoslovenská. Slovenské rieky – Dunaj, Váh, Hron, Hornád, Bodrog a ďalšie - tečú na juh do Čierneho mora, len Dunajec na severe tečie do Baltického mora. Na Slovensku sú mnohé jaskyne a liečivé pramene. Slovenské kúpele poskytujú liečenie či možnosti rekreácie pre našich i zahraničných pacientov i turistov.

Slovensko je priemyselno-poľnohospodárska krajina. Je tu predovšetkým strojársky, chemický, hutnícky, drevársky a pivovarnícky priemysel. Poľnohospodárstvo sa orientuje najmä na živočíšnu výrobu – chová sa tu dobytok, ošípané, ovce, kone a hydina. Rozsiahla je však aj rastlinná výroba – pestuje sa obilie, cukrová repa, zemiaky, chmeľ, vinič, ovocie aj zelenina, niekde i tabak.

Žiaľ, mnohé priemyselné oblasti Slovenska majú veľmi znečistené životné prostredie, pretože po niekoľko desaťročí továrne takmer beztrešne vypúšťali škodlivé látky do ovzdušia a znečisťovali aj rieky. Teraz bude zas možno trvať niekoľko desaťročí, kým sa znečistenie odstráni a škody napravia. Slovensko obývajú Slováci už vyše 14 storočí, ale samostatná Slovenská republika vznikla až 1. januára 1993. Ešte nie mnohí cudzinci poznajú krásy Slovenska, jeho bohatú históriu a dynamickú súčasnosť. Slovensko však nosia v srdci nielen tí, ktorí ho obývajú, ale aj mnohí ľudia blízko i ďaleko od jeho hraníc.

SLOVNÍK

beztrestne – безкарно

dobytok – худоба

hutnícky – металургійний

chovať – вирощувати

jaskyňa – печера

kúpele – курорт, санаторій

látka – речовина
liečivý prameň – лікувальне джерело
malebný – мальовничий
obyvatel' – житель
odstránit' – ліквідувати
ošípané – свині
ovzdušie – атмосфера
patrit' – належати
pestovat' – вирощувати
poľnohospodárstvo – сільське господарство
poskytovat' – надавати
prameň – джерело
priemysel – промисловість
strojarský – машинобудівельний
územie - територія
väčšina – більшість
životné prostredie – довкілля

1. Prečítajte text a preložte do ukrajinčiny.

Najvyšší vrch Nízkych Tatier – Ďumbier s výškou 2 045,9 m n. m. sa týči uprostred hlavného hrebeňa pohoria medzi vrchmi Krúpovou hoľou a Králičkou. Výlet na jeho vrchol si môžete naplánovať ako pohodový dvojdňový výstup s prespaním v jednej z okolitých horských chát alebo ako jednodňovú túru. Potom si už len stačí vybrať ideálnu trasu z bohatej spleti dobre vyznačených turistických chodníkov, z ktorých sa väčšina tiahne po miernej južnej strane posiatej žulovými balvanmi. Strmé severné steny volia milovníci adrenalínu a skúsení horolezci. Vrch Ďumbier je turistami obľúbený hlavne pre svoju technickú nenáročnosť - na výstup nepotrebuje drahú výstroj ani batoh plný vybavenia. Napriek tomu túru odporúčame skôr fyzicky zdatným jedincom a skúsenejším turistom. Pred výletom sa pripravte na výstup, pri ktorom prekonáte vyše 1 000 výškových metrov, uľahčiť vám ho môžu lanovky, kamenné chodníčky aj chaty, kde sa posilníte tradičným jedlom. Výstup aj napriek námahe stojí za to - na vrchole korunovanom slovenským dvojkrižom budete odmenený kruhovým výhľadom na krásy stredného Slovenska. Prehliadnite si celé Nízke Tatry, ktoré sa vidno na každej strane, v diaľke sa zas črtajú vrcholy Vysokých Tatier. Na severozápade tvorí panorámu Malá Fatra a tiež Veľký Choč, južný výhľad vám skrášli sopečné pohorie Poľana spolu s Veporskými vrchmi.

(Zdroj: <https://www.turistika.horehronie.sk>)

2. Vyznačené slovné spojenia preložte do slovenčiny.

Словацьке Рудогір'я – гірський регіон у Словаччині та Угорщині, є частиною **гірської системи Карпат**. Це найбільший **гірський масив** в Словаччині (області Спиш та Гемера). Простягається із заходу на схід між **Низькими Татрами** на півночі та долинами річок **Шайо та Бодва** на півдні. Довжина становить 140 км, ширина – 40 км. Гірський масив займає

площу в 4 тис. км². Найвища точка – гора Столиця (1476 м), знаходиться на заході.

Гори складені в основному **гранітами і кристалічними сланцями**, по периферії місцями **закарстовані вапняками**. На південних схилах переважно зростають **дубові та букові ліси**, на північних – хвойні. У горах знаходяться **родовища залізних і мідних руд, сурми, золота та магнезиту**.

(Zdroj: <https://uk.wikipedia.org/wiki>)

3. **Názvy slovenských riek, hôr a miest preložte do ukrajínčiny.**

Nízke Tatry, Ďumbier, Dunaj, Váh, Hron, Hornád, Bodrog, Vysoké Tatry, Dunaj, Malé Karpaty, Vihorlat, Košice, Bratislava, Gerlachovský štít, Oravské Beskydy, Spišská Magura, Levočské vrchy, Slanské vrchy,

14. **ŽIVOTNÉ PROSTREDIE**

Znečistenie životného prostredia je problém, ktorý sa týka nás všetkých, a tak by nám nemal byť ľahostajný. Je dôležité, aby sme sa tejto problematike venovali už dnes a nie keď bude neskoro. Ľudia si dnes kladú vysoké nároky na seba, na okolie ale hlavne na Zem. Nie je zlé, že sa chce ľudstvo vyvíjať, ale je potrebné aby sa vyvíjalo na úkor našej planéty? Zem a aj životné prostredie zanechávame našim potomkom a oni zasa svojim. A tak sa zamyslíme, ako sa správame k našej planéte a či sa naše správanie nedá zlepšiť.

Zemská atmosféra si svoj vyvážený stav udržiavala po stovky tisíc rokov, ale dnes vďaka ľudskej činnosti je tento zdroj života a ochrany vážne ohrozený. S pojmom atmosféra sa spájajú hrozby ako skleníkový efekt, globálne otepľovanie, jedovaté splodiny, kyslé dažde, alebo miznúca ozónová vrstva. Rozvoj priemyslu na celom svete narúša vyvážený pomer plynov dôležitých pre atmosféru. Medzi škodliviny zaradujeme exhaláty, pesticídy, freóny, výfukové plyny, oxid uhličitý, plyny vznikajúce pri spaľovaní a mnoho iných.

Plyny v zemskej atmosfére zadržujú teplo zo slnečných lúčov, ktoré sa odrazili od zemského povrchu. Bez nich by bola Zem chladná a všetko živé by zomrelo. Ak sa podiel takzvaných skleníkových plynov zvýši pôsobením znečisťovania ovzdušia, zadržiava sa príliš veľa tepla a Zem sa začne otepľovať. V dôsledku otepľovania sa roztápajú ľadovce a zvyšujú sa hladiny morí. Kyslé dažde vznikajú, keď sa oxid siričitý a oxid dusíka spoja v atmosfére s vodnými parami a vytvoria

kyselinu sírovú a kyselinu dusičnú. Kyslé dažde zabíjajú rastliny a zvieratá. Sú nimi ničené pralesy. Ak kyslé dažde stečú do jazier a riek prenášajú svoj jedovatý náklad ďalej a zabíjajú aj tie najmenšie formy života. Toto bol len jeden z mnohých problémov našej planéty. Medzi ďalšie problémy patrí znečisťovanie morí, divoké skládky, alebo výrub stromov z pralesov, ktoré sú zdrojom kyslíka pre celú Zem. Neuvedomujeme si, že ničením prírody ničíme seba, ľudstvo a celú planétu. Narušením rovnováhy v prírode čaká náš svet mnoho prírodných katastrof, ako napríklad nadmerné suchá a záplavy, zemetrasenia, zosuvy pôd a mnoho iných. Ak budeme ubližovať našej prírode vráti sa nám to naspäť a prinesie nám to len nešťastie a utrpenie. Ľudia nadmerne vyčerpávajú prírodné zdroje. Ak sa zamyslíme, dospejeme k záveru, že by sme mali našu planétu viac šetriť. Stačí tak málo, aby sme urobili niečo pre seba, pre našu budúcnosť a pre naše životné prostredie. Môžeme začať recyklovaním papiera, triedením odpadu, výsadbou zelene alebo využívaním alternatívnych zdrojov energie. Celosvetovo by sa tento problém mal riešiť medzinárodnou spoluprácou. Človek tvorí súčasť prírody a je za ňu zodpovedný. A tak by sme sa mali zamyslieť čo môžeme urobiť pre naše životné prostredie a začať s tým už dnes a nie zajtra keď už bude neskoro.

SLOVNÍK

globálne otepľovanie – глобальне потепління

jedovaté splodiny – отруйні відходи

kyslé dažde – кислотні дощі

kyslík – кисень

nárok – вимога, претензія

prírodné zdroje – природні ресурси

recyklovanie papiera – переробка паперу

skleníkový efekt – парниковий ефект

skleníkový plyn – парниковий газ

triedenie odpadu – розділення відходів

výfukové plyny – вихлопні гази

zdroj – джерело

znečistenie – забруднення

životné prostredie – довкілля

1. Preložte do ukrajinčiny.

Kyslý dážď vzniká z úniku fosílnych palív a následkom úniku oxidu siričitého a oxidov dusíka do atmosféry, kde prejdú chemickými premenami a sú rozpustené v kvapkách vody v oblakoch. Kvapky padajú na zem vo forme dažďa, alebo snehu, čo môže zvýšiť kyslosť pôdy a ovplyvniť chemickú rovnováhu v jazerách a vodných tokoch. Pojem kyslý dážď je niekedy použitý vo všeobecnejšom význame, ktorý zahŕňa všetky formy **kyslého spádu** – mokrý spád, kedy kyselinotvorné plyny a častice sú splachované dažďom a inými zrážkami, a suchý spád, keď sa plyny a častice ukladajú na povrch Zeme bez prítomnosti zrážok.

Ako prvý sa zaoberal kyslými dažďami škótsky chemik Robert Angus Smith v roku 1852, niekedy je označovaný aj ako „Otec kyslých dažďov“.

Počiatkom 19. storočia, vynálezca menom Janakan objavil chemickú podstatu kyslého dažďa (UofT Acid Rain Catalogue, 1997). Zistil, že kyslý dážď sa dá definovať ako akýkoľvek výskyt zrážok s neobvykle nízkou hodnotou pH (Brimblecombe, 1996). Pri typickej koncentrácii CO₂ vo vzduchu sa oxid uhličitý rozpúšťa vo vode za vzniku slabšej kyseliny uhličitej, s hodnotou pH približne 5,6 (Seinfeld and Pandis, 1998). Preto sa kyslý dážď niekedy definuje hodnotou pH < 5,6. Prirodzené zdroje kyslosti však spôsobujú, že v rôznych oblastiach sú hodnoty pH dažďa v rozsahu 4,5 až 5,6 s priemernou hodnotou 5,0, takže dážď s hodnotou pH < 5 je vhodnejšou definíciou.

Kyslý dážď urýchľuje zvetrávanie uhličitanových hornín a urýchľuje aj koróziu budov. Prispieva tiež ku kyslosti riek, potokov a ničí stromy vo vyšších polohách. Na boj s týmto javom sa vynakladá v súčasnosti značné úsilie.

(Zdroj: <https://sk.wikipedia.org/wiki/Kysl>)

2. Preložte do slovenčiny.

Кислотні дощі – це опади, що містять кислі компоненти, такі як сірчана або азотна кислота, які випадають на Землю з атмосфери у вологій або сухій формі. До них можуть ставитися дощ, сніг, туман, град або навіть пил, які є кислотними.

Термін «кислотний дощ» був придуманий в 1852 році шотландським хіміком Робертом Ангусом Смітом, згідно Королівському хімічному суспільству, яке називає його «батьком кислотного дощу». Сміт вибрав цей термін, вивчаючи хімічний склад дощової води поблизу промислових міст Англії і Шотландії.

Хоча антропогенні забруднювачі в даний час є причиною більшості кислотних опадів, природні явища також можуть бути їх джерелом. Наприклад, вулкани можуть викликати кислотні дощі, викидаючи в повітря забруднюючі речовини.

(Zdroj: <https://ru.scribd.com/document/>)

3. Preložte do ukrajinčiny.

Глобálne otepľovanie definuje skutočnosť, že za posledných 50 rokov sa počas nami zaznamenatej histórie priemerná globálna teplota zvyšovala obrovským tempom. Od roku 2000 bolo historicky zaznamenaných 16 najhorúcejších rokov, pričom rok 2018 bol zaznamenaný ako štvrtý najhorúcejší rok.

Кліма на Земі са риаді помалými циклами нарастанія а уступованія л'адовцов, väčшиною в завісlosti на мно́зстві слнечної енергіє пријатеј на нашої о́бежнеј дра́хе.

Napriek tomu je tento trend otepľovania v súčasnosti obzvlášť dôležitý, pretože je **výsledkom ľudskej činnosti** a postupuje veľmi rýchlo. Teplota pôdy je už teraz o 1°C teplejšia ako priemer 20. storočia, čo znamená, že už teraz musíme čeliť celosvetovým následkom globálneho otepľovania a že nám **zostávajú iba 3°C, aby sme zvrátili najhoršie predpovede.**

Ak si zvedavý(á) v akých veľkých problémoch sme namočení, tak ... vo veľmi veľkých. Kvôli nárastu teploty klímy v priebehu nadchádzajúcich 25 rokov sú predpovede možných následkov zničujúce: **topenie polárnych ľadovcov, zaplavovanie pobrežných miest zvyšujúcou sa hladinou mora o viac ako 1 meter (do roku 2050), hromadné vymieranie rastlín a zvierat a napokon destabilizácia našej spoločnosti.**

(Zdroj: <https://ecohero.sk/globalne-oteplovanie/>)

4. Preložte do slovenčiny.

Клімат часто порівнюють з погодою, але, насправді, між цими поняттями є суттєва різниця. Погода змінюється щодня: часом іде дощ, світить сонце, падає сніг. А клімат – це характер погодних умов упродовж більш тривалого періоду для значних територій чи континентів. На сьогодні нам достеменно відомо, що за всю історію існування нашої планети клімат змінювався безліч разів. Вченим точно відомо про 7 льодовикових періодів, які змінювалися глобальним потеплінням і це залишило свій відбиток у житті нашої планети. Дотепер археологи знаходять кістки мамонтів, динозаврів навіть на теренах України. Між першими змінами клімату проходили мільйони років, а зараз, з розвитком новітніх технологій, все частіше відбуваються не просто зміни клімату, а їх зсуви або кліматичні кризи.

(Zdroj: <https://www.bsmu.edu.ua/blog/naslidky-globalnogo-poteplinya/>)

15. NÁRODNÉ HOSPODÁRSTVO A SVETOVÉ HOSPODÁRSTVO

Národné hospodárstvo pozostáva z hospodárskych subjektov tvoriacich tak hospodársku sféru, ako aj sféru spoločenského života (odvetvia, podniky, domácnosti, vládne orgány a tak ďalej). Jednotlivé národné hospodárstva sa navzájom **odlišujú** veľkosťou a štruktúrou prírodných zdrojov, štruktúrou odvetví a vlastníctva, množstvom a kvalitou výrobných faktorov, výkonnosťou, sociálnou štruktúrou, vzdelanostnou úrovňou obyvateľstva a podobne.

Vývoj národného hospodárstva **ovplyvňujú** ekonomické, prírodné a politické faktory.

Ekonomická situácia krajiny sa prejavuje v ekonomickom raste, v miere inflácie či v miere nezamestnanosti. Odzrkadľuje ju však predovšetkým **výkonnosť** národného hospodárstva, ktorú posudzujeme podľa

celkového objemu produkcie. Za najdôležitejšie **národohospodárske ukazovatele** vyjadrujúce výkonnosť národného hospodárstva pokladáme hrubý (čistý) domáci produkt a národný dôchodok. Do roku 1991 USA vyjadrovali výkonnosť kategóriou hrubý (čistý) národný produkt.

Hrubý národný produkt (HNP) predstavuje hodnotu finálnych výrobkov a poskytnutých služieb, ktoré vytvorili národné výrobné faktory za jeden rok.

Ide o hodnotu, ktorú vytvorili výrobné faktory napríklad občanov Slovenska doma i v zahraničí.

Hrubý domáci produkt (HDP) predstavuje hodnotu vyrobených finálnych výrobkov a poskytnutých služieb, ktoré vytvorili výrobné faktory na území určitého štátu za jeden rok. Ide o hodnotu, ktorú vytvorili výrobné faktory pôsobiace napríklad na Slovensku.

Ak hrubý domáci produkt vyjadríme v stálych cenách, hovoríme o **reálnom hrubom domácom produkte**. Stále ceny sú ceny roku, ktorý sa zvolí za základný, východiskový rok. Takto vyjadrený HDP vylúči zmeny bežných cien.

Hrubý domáci (národný) produkt zahŕňa hodnotu hrubých investícií.

Kategórie **čistý domáci (národný) produkt** zahŕňajú iba hodnotu čistých investícií.

Národné hospodárstva vytvorili na prelome 19. a 20. storočia vyšší ekonomický celok – svetové hospodárstvo.

Svetové hospodárstvo tvoria všetky národné hospodárstva, a to vyspelých krajín s vysokou ekonomickou, technickou a kultúrnou úrovňou (najrozvinutejšie z nich sa označujú ako krajiny G-7), menej vyspelých krajín (medzi ktoré patria aj krajiny s transformujúcimi sa ekonomikami) a rozvojových krajín s rôznym stupňom ekonomického rozvoja.

V medzinárodných ekonomických vzťahoch má významné postavenie medzinárodný menový systém, ktorý v historickom vývoji menil svoju podobu.

Svetový trh nemôže existovať bez fungujúceho medzinárodného menového systému.

Medzinárodný menový systém je systém národných mien, menových pravidiel a inštitúcií, ktorý umožňuje medzinárodný platobný styk.

V roku 1944 vznikol **Bretton-woodsky menový systém** a jeho dve inštitúcie, ktoré pôsobia dodnes: **Medzinárodný menový fond** a **Medzinárodná banka pre obnovu a rozvoj** (Svetová banka). Obidve inštitúcie sú pridruženými inštitúciami OSN a sídlia vo Washingtone. Základ systému tvoril americký dolár vymeniteľný za zlato. Meny jednotlivých krajín sa od neho odvodzovali na základe pevne

stanovených kurzov.

V roku 1976 vznikol **Kingstonský menový systém** s pohyblivým kurzom mien.

V roku 1979 sa ako protiváha Kingstonského menového systému zaviedol **Európsky menový systém**. Jeho zúčtovacou jednotkou je **ECU** – európska menová jednotka, v súčasnosti euro.

SLOVNÍK

národné hospodárstvo – національна економіка

jednotlivý – поодинокий, окремий

ekonomický rast – ріст економіки

nezamestnanosť – безробіття

národohospodárske ukazovatele – національно-економічні показники

hrubý národný produkt – внутрішній національний продукт

hrubý domáci produkt – внутрішній валовий продукт

čistý domáci produkt – чистий валовий продукт

svetové hospodárstvo – світова економіка

menový systém – валютна система

Medzinárodný menový fond – Міжнародний валютний фонд

Medzinárodná banka pre obnovu a rozvoj – Міжнародний банк реконструкції та розвитку

zúčtovacia jednotka – розрахункова одиниця

európska jednotka – європейська одиниця

európska menová jednotka – європейська валютна одиниця

1. Preložte do ukrajinčiny.

Hrubý domáci produkt, zúčtovacia jednotka, nezamestnanosť, menový systém, Medzinárodný menový fond, Medzinárodná banka pre obnovu a rozvoj, Európsky menový systém, čistý domáci (národný) produkt, hrubý národný produkt, medzinárodné ekonomické vzťahy, menej vyspelé krajiny, svetový trh, stupeň ekonomického rozvoja, Bretton-woodsky menový systém, vyšší ekonomický celok.

2. Preložte do slovenčiny.

Міжнародний валютний фонд, валютна система, внутрішній валовий продукт, внутрішній національний продукт, безробіття, ріст економіки, Міжнародний банк реконструкції та розвитку, чистий валовий продукт, світовий ринок, національна економіка, міжнародні економічні відносини, природні ресурси, розрахункова одиниця, національно-економічні посібники.

3. Doplněte y, ý/i, í. Preložte do ukrajinčiny.

Svetové hospodárstvo alebo **svetová ekonomika** sú všetk_ národné hospodárstva jednotliv_ch štátov celého sveta a systém medzinárodn_ch ekonomick_ch vzťahov v_plyvajúc_ch z medzinárodnej del'b_ práce a existujúceho svetového trhu.

Svetové hospodárstvo tak tvorí vyšš_ kvantitat_vny i kvalitatívne celok než prostý súhrn národn_ch hospodárstiev. Svetové hospodárstvo sa del_ na vyspelé krajin_, menej rozvinuté krajin_ a zaostalé/rozvojové krajin_.

Svetový trh je najrozvinutejšia podoba tovarov_ch vzťahov, ktoré sa v_tvorili v priebehu dej_n tovarovej výroby. Svetov_trh je miesto, na ktorom sa stretáva svetová ponuka určitého tovaru so svetov_m dop_tom po ňom.

Z užšieho hľadiska predstavuje svetov_trh všetky kúp_a predaje, ku ktor_m medzi rozličn_mi subjektmi svetov_ch tovarov_ch vzťahov (všetk_mi krajinami) dochádza za určité obdobie.

Zo širšieho hľadiska tvoria obsahovú náplň svetového trhu aj tovarové transakcie na nižš_ch úrovniach, z ktor_ch sa v priebehu historického vvoja postupne vytváral svetov_trh, a to na úrovni, ktorú predstavuje:

- miestn_trh
- vnútorn_/národný trh
- medzinárodn_trh
- regionáln_trh

4. Preložte do slovenčiny zvýraznené slová.

Світова економіка – це сукупність національних господарств, пов'язаних один з одним системою міжнародного поділу праці (МПП), економічними і політичними відносинами. Універсальний зв'язок між національними господарствами здійснюють міжнародні економічні відносини.

Світовий ринок – сукупність національних ринків країн, зв'язаних між собою зовнішньою торгівлею.

- **Ринок фінансових послуг**
- **Фінансовий ринок**
- **Грошовий ринок**
- **Фондовий ринок.**

5. Preložte do ukrajinčiny.

Svetová banka bola založená 45 krajinami vrátane bývalého Československa na medzinárodnej konferencii, ktorá sa konala v júli 1944 v Bretton-Woods (USA). Svoju oficiálnu činnosť začala 27. decembra 1945, keď 29 krajín podpísalo Články dohody. Členstvo v Svetovej banke je podmienené členstvom v Medzinárodnom menovom fonde (IMF).

V čase založenia Svetovej banky patrili do nej dve inštitúcie, a to Medzinárodná banka pre obnovu a rozvoj a Medzinárodné združenie pre rozvoj. Postupne s ďalšími aktivitami sa Svetová banka rozšírila o ďalšie tri inštitúcie, čím vzniklo zoskupenie nazývané **Skupina Svetovej banky** (The World Bank Group). Prezidentom skupiny je tradične zástupca krajiny s najväčším počtom akcií - USA. Od júla 2007 je ním **Jim Yong Kim**. Sídlo skupiny je vo Washingtone (USA).

Skupina Svetovej banky pozostáva z nasledujúcich inštitúcií:

Medzinárodná banka pre obnovu a rozvoj

Medzinárodné združenie pre rozvoj

Medzinárodná finančná korporácia

Mnohostranná agentúra pre investičné záruky

Medzinárodné centrum pre riešenie investičných sporov.

6. Prečítajte text a preložte do slovenčiny.

Світовий банк, заснований в 1944 році, є однією з найбільших у світі організацій, що надають допомогу з метою розвитку. Банк, що надав у 2002 фінансовому році країнам-клієнтам позики на загальну суму 19,5 млрд дол. США, у цей час здійснює свою діяльність більш ніж в 100 країнах, що розвиваються, здійснюючи фінансову й консультаційну допомогу з метою підвищення рівня життя й поліпшення життя найбіднішого населення. Банк розробляє стратегії допомоги для кожної зі своїх країн-клієнтів у

співробітництві з державними органами, неурядовими організаціями й приватним сектором. Представництва Банку в різних країнах світу займаються реалізацією його програм, підтримують зв'язок з урядом і цивільним суспільством і сприяють більше глибокому розумінню проблем розвитку.

Світовий банк відрізняється від **Групи Світового банку** тим, що до Світового банку входять лише дві інституції – **Міжнародний банк**

реконструкції та розвитку (МБРР) та **Міжнародна асоціація розвитку (МАР)**, в той час як до Групи Світового банку входять, крім двох названих, ще три інституції: **Міжнародна фінансова корпорація (МФК)**, **Багатостороння агенція з гарантій інвестицій (БАГІ)** та **Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів (МЦУІС)**.

ZOZNAM LITERATÚRY

1. Bunganič, P.: Slovensko-ukrajinský slovník. Bratislava: SPN, 1985. 647 s.
2. Buzinkaiová, Z. – Juríková, D.: Ekonomické minimum. Nitra: Enigma 2001. 232 s.
3. Djovčoš M., Šveda, P. Mýty a fakty o preklade a tlmočení na Slovensku. Bratislava: Veda, 2017. 206 s.
4. Kredátusová, J.: Odborný preklad v praxi. Učebnica s cvičeniami pre ukrajínistov. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2011. 171 s.
5. Kredátusová, J.: Súdny preklad v praxi: dokumenty trestného práva (ukrajinsko-slovenský aspekt): vysokoškolská učebnica. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove Filozofická fakulta, 2020. 148 s.
6. Opalková, J.: Odborný preklad. Komunikácia v podnikateľskom prostredí. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2016. 188 s.
7. Šlosár, R. a kol. Výkladový slovník ekonomických pojmov. Bratislava: SPN 1996. 256 s.
8. Šlosár, R. a kol. Občianska výchova pre 9. ročník základných škôl. Základná ekonomická orientácia a globálne problémy ľudstva. Bratislava: SNP 1998. 95 s.
9. Šlosár, R. a kol.: Základy ekonómie a ekonomiky. Bratislava: SPN 2001. 85 s.
10. Uraz, Š.: Ukrajinsko-slovenský právnický slovník. Bratislava 2012. 198 s.
11. Uraz, Š.: Slovensko-ukrajinský právnicko-ekonomický a politologický slovník. Bratislava 2015. 328 s.